

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sancti Gregorii Papæ Primi Cognomento Magni Opera

In Tres Tomos Distributa. Ex quamplurimis MSS. Codicibus emendata ;
Additæ Sunt Quædam Notæ in Dialogos & Epistolas ejusdem S. Gregorii

Gregor <I., Papst>

Lutetia Parisiorum, 1675

Super Exodum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-75090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-75090)

555

videtur cadere, est ex hac vita repente decedere, & ad quæ supplicia ducatur ignorare. Et quia Judæa erroris sui laqueis capta pro Christo Antichristum expectat, bene Jacob eodem loco repente in electorum vocem conversus est, dicens: *Salutare tuum expectabo, Domine*, id est, non sicut infideles Antichristum, sed eum, qui in redemptionem nostram venturus est, verum credo fideliter Crisum.

Gen. 49.

De reproborum iaculatu, & electorum humilitate. In comment. 2. ecb. l. 1. hom. 9.

Verendum nobis est, cur Paulus pergens Damascum superno illustratus lumine in faciem cadit, & de ascensore equi, id est hujus mundi gloria elato dicitur: *Ut cadat ascensor ejus retro: quia de persecutoribus Domini scriptum est: Abiēte retrorsum, & cecidēre in terram.* Quid est hoc quod electi in faciem, & reprobi retrorsum cadunt, nisi quod omnis, qui post se cadit, ibi proculdubio cadit, ubi non videt? Iniqui ergo quia in invisibilibus cadunt, post se cadere dicuntur, quia ibi corruunt ubi quid eos sequitur modò videre non possunt. Iusti verò, quia in istis visibilibus semetipsos sponte dejiciunt, ut in invisibilibus erigantur, quasi in faciem cadunt, quia timore compuncti videntes humiliantur.

CAPUT LXXVIII.

Item unde supra.

CAPUT LXXIX.

Benjamin lupus rapax manū comedit prædam, & vespere dividet spolia.

De persequutione, & doctrina Pauli Apostoli. In exp. B. 1. ecb. l. 18. c. 9.

Quis hoc loco Benjamin nomine, nisi Paulus Apostolus designatur? de Benjamin stirpe genitus, qui manū comedit prædam: quia in primordiis suis fideles quos potuit rapiens, crudelitati propriae satisfacit: vespere spolia dividit, quia fidelis postmodum factus, sacra eloquia exponendo distribuit.

Finis Libri Genesis.

CAPITVLA LIBRI
EXODI.

1. *Quia timerunt obstetrices Deum, edificavit eis domos.*
2. *De Moysē quod occiso Aegyptio dum in desertum secessisset visionem vidit.*
3. *Item unde supra de flamma in rubo.*
4. *Item unde supra.*
5. *Quod plebi Israëlita Chanaan terra promittitur.*
6. *Item unde supra.*
7. *Quod Angelus, qui Moysi apparuisse describitur, modò Angelus, modò Dominus memoratur.*
8. *Quod Moyses ad liberandum populum missus est, cum Pharaō duris operibus ad operandum fuerat excitatus.*
9. *De virga in colubrum versa.*
10. *Videat Dominus, & judicet quomodo fecerere fecistis odorem nostrum coram Pharaone, & servis ejus.*
11. *Item unde supra.*
12. *Ecce constitui te Deum Pharaonis.*
13. *Abominaciones Aegyptiorum immolabimus*

- Domino Deo nostro.*
14. *Item unde supra.*
  15. *Quod Aegyptius muscarum plaga percussa sit.*
  16. *Ventus urens levavit locustas.*
  17. *Induravit Dominus cor Pharaonis.*
  18. *De vasis aureis & argenteis ex Aegypto sublatis.*
  19. *Sument de sanguine agni, ac ponent super utrumque possem.*
  20. *In primogenitum asini mutabis ovem.*
  21. *Cum emisit Pharaō populum, non eos eduxit Dominus per viam terra Philistiim.*
  22. *Quod columna, qua in eremo populum praibat, per diem in nubem, & per noctem in ignem apparuit.*
  23. *Quid clamas ad me?*
  24. *De manna filiis Israel desuper data.*
  25. *Manus Moysi erant graves.*
  26. *Quod legem daturus Dominus in igne fumoque descendit.*
  27. *Quod Israël verba Dei in monte audire non valens, præcepta in campestribus accepit.*
  28. *Quod Moyses ascendit, & Dominus in monte descendit.*
  29. *Stetit populus de longè, Moyses autem accessit ad caliginem, in qua erat Dominus.*
  30. *Altare de terra facietis.*
  31. *Si emeris servum Hebraum, sex annis serviet tibi, in septimo egredietur liber.*
  32. *Si quis aperuerit cisternam, & non aperuerit eam.*
  33. *Cum debet tibi quidpiam frater tuus, cum abstuleris pignus ab eo, ante occasum pignus restitue.*
  34. *Quod Moyses accepturus legem in montem ascendit.*
  35. *Facies quatuor circulos aureos, quos pones per quatuor partes anguli.*
  36. *Duos quoque Cherubim aureos, & productiles facies ex utraque parte oraculi.*
  37. *Item unde supra.*
  38. *Parabis & acetabula, ac phialas, turibula, & cyathos.*
  39. *Item unde supra.*
  40. *Facies & candelabrum ductile ex auro mundissimum.*
  41. *De decem cortinis tabernaculi, & sagis cilicinis xi.*
  42. *Item unde supra.*
  43. *Quod cum Dominus tabernaculi tabulas erigi præcepit, fundi earum bases argenteas jubet.*
  44. *Quod columnarum quatuor esse bases argenteas præcepit.*
  45. *Quod constructione tabernaculi ut columna argentea interius starent, paxillos erigi per circuitum exterius iusti sunt.*
  46. *Facies et humerale de auro, & hyacintho, ac purpura.*
  47. *Rationale iudicij facies opere polymito.*

- 48 Quod sacerdos, cum in tabernaculum ingreditur, duodecim lapides in pectore portare jubetur.
- 49 Facies etiam et mala punica.
- 50 Facies etiam tintinnabula aurea in summitate pallii.
- 51 Sume tibi aromata, staten, et onycha.
- 52 Sedit populus manducare et bibere, et surrexerunt ludere.
- 53 Descende: peccavit populus tuus.
- 54 Dimitte me ut irascatur furor meus contra eos.
- 55 Si quis est Domini, jungatur mihi, ponat vir gladium super femur suum.
- 56 Cum egrederetur Moyses ad tabernaculum, surgebat universa plebs, et stabat unusquisque ad ostium papilionis sui.
- 57 Non poteris videre faciem meam, non enim videbit me homo et vivet.
- 58 Est locus apud me, et stabis supra petram.
- 59 Item unde supra.
- 60 Qui reddis iniquitatem patrum filiis, ac nepotibus.
- 61 Quidquid in cultum ad vestes sanctas necessarium erat, viri, et mulieres praeberent.
- 62 Fecit et labrum aeneum cum base sua de speculis mulierum, quae excubabant in ostio tabernaculi, in quo lavarentur Aaron, et filij eius.

INCIPIT EXPOSITIO
SUPER EXODUM.

CAPUT I.

Exod. 1. 1 Quia timere obstrices Deum, edificavit illis domos.

De cavendo mendacio in expos. B. lib. 1. 18. c. 4. ante med. Sap. 1. 7. lib. 1. 5. ex 7. 2. §. qualiter.

SUMMOPERE cavendum est omne mendacium, quamvis nonnunquam sit aliquod mendacij genus culpae levioris, si quisquam vitam praestando mentiat. Sed quia scriptum est: *Os, quod mentitur, occidit animam.* Et: *Perdes omnes, qui loquuntur mendacium:* hoc quoque mendacij genus perfecti viri summopere fugiunt, ut nec vita cujlibet per eorum fallaciam defendatur, ne suae animae noceant, dum praestare vitam carni nituntur aliene: quamquam hoc ipsum peccati genus facillime credimus relaxari. Nam si qualibet culpa sequenti solet pia operatione purgari, quantum magis haec facile abstergitur, quam mater boni operis pietas ipsa comitatur? Nonnulli vero ex obstricium fallacia conantur asserere, hoc mendacij genus non esse peccatum: maxime quod illis mentientibus scriptum est: *Quia edificavit eis Dominus domos.* In qua magis recompensatione cognoscitur, quid mendacij culpa mereatur. Nam benignitatis earum merces, quae eis in aeterna potuit vita retribui, pro admitta culpa mendacij, in terrenam est recompensationem declinata: ut in vita sua, quam mentiendo tneri voluerunt, ea, quae fecerunt bona recipient, & ulterius quod expectarent, mercedis suae praemium non haberent. Nam & si subtiliter perpendatur, amore vitae praesentis mentitae sunt, non in-

attentione mercedis. Parcendo quippe conatae sunt infantium vitam tegere, mentiendo suam.

CAPUT II.

De Moysse quod occiso Aegypto dum in Exod. 1. 1 desertum recessisset, visionem vidit de flamma in rubo.

MOyses admixtus Aegyptiis quasi vigilabat: & idcirco vocem Domini in Aegypto positus non audiebat. Sed extincto Aegypto postquam in desertum fugit, illic dum quadraginta annis degit, quasi ab inquietis terrenorum desideriorum tumultibus obdormivit, atque idcirco divinam vocem percipere meruit; quia per supernam gratiam quantum magis ab appetendis exterioribus torpuit, tanto verius ad cognoscenda interiora vigilavit. Cum ab externis actionibus mens sopitur, tunc plenius mandatorum Dei pondus agnoscitur. Tunc verba Dei mens vivacius penetrat, cum ad semittere curarum saecularium tumultus recusat. Male autem homo vigilat, quando eum saecularium negotiorum astus insolenter inquietat. Aurem quippe cordis terrenarum cogitationum turba dum perstrepat, claudit, atque in secretarium mentis, quantum minus curarum tumultuantium sonus compescitur, tanto amplius vox praesidentis judicis non auditur. Neque enim perfecte homo sufficit ad utraque divisus, sed dum sic interius erudiri appetit, ut tamen exterius implicetur: unde exterius auditum aperit, inde interius obscurdescit.

CAPUT III.

Item unde supra.

MOyses enim cum de ardenti rubo vocatus fuisset, accessit propius, ut videret visum, & ecce rubus ardebat, & non consumebatur. Magnum est hoc miraculum. Si solum in eo historiam requiras, est unde legis nutriatur animus, ut videas quod in ligno ignis ardeat, & non consumat. At vero si typicam intelligentiam quaeras, quid flamma nisi legem, de qua scriptum est: *In dextera ejus Deut. 33. ignea lex?* & quid rubus ille, nisi Judaicum populum designavit, peccatorum suorum spinis oblitum? Sed rubus ardens consumi non potuit, quia Judaicus populus & ignem quidem legis accepit, & tamen peccatorum suorum spinas non deservit, nec ejus vitia divini sermonis flamma concremavit. Fortasse in hoc facto alius majora per typum contemplari desiderat. Hujus quia sensus excrevit, elevatur pariter & rotæ. Inter homines enim pariter perfectus homo factus est unicus Dei filius, qui sua peccata non habuit, sed spinas nostrae nequitiae suscepit; atque usque ad passionem pro nobis se humiliare dignatus est, & in semetipsum ignem tribulationis nostrae suscipere. Sed arsit, & non arsit: quia etsi ex humanitate est mortuus, tamen immortalis ex divinitate permansit. Suscepit à nobis unde sacrificium fieret pro nobis, & tamen impassibilis atque incommutabilis permansit in propriis, ut nos commutaret à nostris.

CAPUT IV.

Item unde supra.

ALiquando simul & terrenis & caelestibus substantiis per Angelos loquitur Deus, sicut ad Moysen in monte, cum iustionis suae verba edidit, ignem rubumque sociavit, atque aliud superius, aliud inferius junxit. Quod tamen tunc solum agi-

De divinis mysteriis per significationem gestis. In exp. B. 1. 1. 1.

EGO
IM
m. 3

559

28. c. 2. post
medium.

tur, cum ex ipsa aliquid conjunctione signatur. A Nam per succensum rubum Moysen alloquens, quid aliud ostendit, nisi quod ejus populi ductor fieret, qui & legis flammam perciperet: & tamen peccati spinam nequaquam vitaret? Vel quod ex illo populo exiret, qui in igne deitatis, carnis nostrae dolores quasi rubi spinas acciperet, & inconsumptam humanitatis nostrae substantiam, etiam in ipsa divinitatis flamma servaret?

CAPUT V.

Exod. 3. b *Quod plebi Israelitica Chanaan terra promittitur.*

De dispensatione in-
vitatione
noviter ad
fidem ve-
nientium.
Cura post.
par. 3. c. 27.
in med.

Considerandum est quod presentis vite prosperitas aliquando idcirco datur, ut ad meliorem vitam provocet, aliquando vero ut in aeternum plenius damnet. Hinc est enim quod plebi Israeliticae Chanaan terra promittitur, ut quandoque ad aeterna speranda produceretur. Neque enim rudis ille populus processibus Dei in longinquum crederet, si a promissore suo non etiam a vicino aliquid percipisset. Ut ergo ad aeternorum fidem certius roboretur, nequaquam solummodo spe ad res, sed rebus quoque ad spem trahitur. Quod liquidum Psalmista testatur, dicens: *Dedit eis regionem gentium, & labores populorum possederunt. Ut custodiant justificationes ejus, & legem ejus requirant.*

Psal. 104.

CAPUT VI.

Item unde supra.

Hom. 32. in
Evang. post
med.

Israelitico populo ex Aegypti terra liberando, re-promissionis terra promittitur: & cum vocandus esset, ad dona caelestia terrenis promissionibus suadet. Cur hoc? Nisi cum esset aliquid quod è vicino perciperet, illud jam fidelius crederet, quod de longinquo audire potuisset. Quod tamen si subtiliter attendamus, quanta dispensatione pietatis sit actum, agnoscimus. Rudi enim populo etiam de presentis vita aliquid promittendum fuit, ut possint robustius in futuro solidari. Carnalis etenim populus si parva non acciperet, magna non crederet. Omnipotens ergo Deus largiendo terrena, suadet ad caelestia, ut percipiens quod videret, sperare disceret quod minime videbat. Et tunc solidior de invisibilibus fieret, quanto eum ad spei certitudinem visibilia promissa fulcirent.

CAPUT VII.

Exod. 3. d *Quod Angelus qui Moysi apparuisse describitur, modo Angelus, modo Dominus memoratur.*

De visione
per Ange-
lum mini-
sterij.
In expof. B.
I. b. lib. 1.

Quid est hoc quod visio quae Moysi in eremo apparuisse describitur, modo Angelus, modo Dominus memoratur? Nisi ob hoc Angelus, propter quod exterius loquendo serviebat, Dominus autem, quia interius praesidens, loquendi efficaciam ministrabat? Cum ergo loquens, ab interiore regitur, & per obsequium Angelus, & per inspirationem Dominus memoratur.

CAPUT VIII.

Exod. 3. d *Quod Moyses tunc ad liberandum populum missus est, cum jam Pharaon duris operibus ad opprimendum fuerat excitatus.*

De caven-
dis prospe-
ritatibus, &

Sparis foris mentibus ad semetipsas redire difficile est, quia prava itinera semel captas, tanto de-

lectabiliter tenent, quanto in eis, omne quod libuerit, licet. Nullus quippe disciplinae murus obviat qui constingat, nulla retributionis prospicitur poena, quae terreat: sed clausis oculis cordis ad anima praecipitur in infimis, quod obscuratur a fummis: & tanto securius mala temporalia perpetratur, quanto durius bona aeterna desperat. Sed ista reproborum nequitia triturae more electorum vitam, quasi grana a paleis separans, premit, ut purget. Mali enim bonos magis ab hujus mundi desiderijs expediunt, dum affligunt: quia dum multa eis hic violenta ingerunt, festinare illos ad superna compellunt. Quod bene de Israelitico populo Moysen vocante, & Pharaone rege saviente signatum est. Tunc namque Moyses ad vocandum missus est, cum jam Pharaon duris operibus ad opprimendum fuerat excitatus: ut Israelitarum mentes Aegypto deformiter inhaerentes, alius dum vocaret, quasi traheret, alius quasi impelleret dum saviret: & plebs in servitio turpiter fixa, vel provocata bonis, vel malis impulsu moveretur. Hoc quotidie agitur, dum praedicatis caelestibus praemijs savire in electos reprobi permittuntur: ut si ad promissionis terram vocati exire negligimus, pressuris saltem savientibus impellamur: atque haec Aegyptus, videlicet vita praesens, quae nos oppressit blandiens, adjuvet premissis: & quae dum fovit, servitutis jugo conterat; libertatis viam, dum cruciat, ostendat. Haec itaque causa est, quod ab injustis justis finuntur affligi: ut scilicet dum futura audiunt, bona quae cupiant, patiantur etiam mala praesentia quae perhorrescant: atque ad faciliorem exitum dum amor provocat, cruciatius impellat.

appendo
tentationum
exercitio.
In expof. B.
I. b. lib. 1. c. 4.
in fine.

CAPUT IX.

Quid est quod tenes in manu tua? Respondit: Virga. Ait: Projice eam in terram. Projecit, & versa est in colubrum. ita ut fugeret Moyses. Dixitque Dominus: Extende manum tuam, & apprehende caudam ejus: Extendit & tenuit, versaque est in virgam.

Exod. 4.

Vis per Moysen, nisi populus Judaicus: Et quid De miraculo virga, nisi potestas divinitatis? Quid per serpentem nisi mortalitas nostri Redemptoris exprimitur? Quia enim per serpentem mors, recte mortalis in serpente signatur. Vel certe cum scriptum sit: *Estote prudentes sicut serpentes.* Et quia ipsa summa prudentia, id est Dei sapientia incarnari dignata est, recte ejus mortalitas in serpente figuratur? Unde & in Evangelio de passione sua loquitur, dicens: *Sicut exaltavit Moyses serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis.* Moyses ergo virgam tenuit, quia Judaicus populus ante Redemptoris adventum, in divina potestate confusus est. Sed virgam in terram projecit, quia idem populus per Patriarchas ac Prophetas Deum incarnandum esse nunciavit. Virga vero in colubrum vertitur, quia Redemptor noster Deus in se permanens, mortalis inter homines factus est. Sed Moyses colubrum conspiciens pertimuit, & fugit; quia Judaicus populus dum Redemptorem humani generis mortalem vidit, Deum credere expavit. Cur jubetur, ut colubrum caudam teneat? Quia perfidus ille populus qui modo credere recusat in extrema parte Dominici corporis, id est posteriori tempore sanctae Ecclesiae, videlicet in fine mundi, se se ad fidem recolligit, & colubrum caudam tenet: quia eum, quem mortalem ante desupererat, Redemptorem suum in ultima jam parte Ecclesiae confitetur. Sed mox serpens in virgam redit: quia statim ut Judaicus populus in Redemptore nostro crediderit, idem Redemptor ad Judaicum

in

in potestate suae divinitatis apparebit, ut ei jam serpens virga sit: quia is, qui in terra homo despectus est, de caelo veniens super Angelos videbitur Deus.

CAPUT X.

Videat Dominus, & iudicet, quoniam factere fecistis odorem nostrum coram Pharaone, & servis ejus.

Um lux divinitus missa humanum cor fuerit illustrare dignata, mox ab occulto adversario contra fulgentem mentem tentamenta succrescunt. Nam callidus hostis quos luce justitiae enitescere conspicit, eorum mentes illicitis desideriis inflammare contendit, ut plerumque plus se urgeri tentationibus sentiant, quam tunc cum lucis internae radios non videbant. Unde & Israelitae postquam vocati sunt, contra Moysen & Aaron de excrescenti labore conqueruntur dicentes: Videat Dominus, & iudicet, quoniam factere fecistis odorem nostrum coram Pharaone, & servis ejus, & praebuistis ei gladium ut interficeret nos. Volentibus quippe ex Aegypto discedere, Pharao paleas subtraxerat, & tamen ejusdem mensurae opera requirebat. Quasi ergo contra legem mens submurmurat, post cujus cognitionem, tentationum stimulos acriores portat: Et cum sibi labores crescere conspicit, in eo quoddam adversario displicet, quasi factere se in oculis Pharaonis dolere.

CAPUT XI.

Item unde supra.

IN Moysen enim & Aaron lex & Prophetam figurati sunt. Et saepe apud se infirmus animus quasi contra sacra eloquia murmurat: quia postquam verba caelestia audire, & sequi coeperit, Regis Aegyptij adversitas, id est, maligni spiritus tentatio excrescit. Debet ergo vigilanter doctor proficienti animae, quae illam tentationes sequantur, innotescere, ut cautam se valeat contra maligni spiritus insidias preparare.

CAPUT XII.

Ecce constitui te Deum Pharaonis.

IN Scriptura sacra aliquando Deus nuncupativè, aliquando verò essentialiter dicitur. Nuncupativè enim dicitur, sicut nunc ad Moysen dictum est: Ecce constitui te Deum Pharaonis. Et sicut iterum Moyses ait: Si quis homo hoc vel illud fecerit, applica illum ad Deos, videlicet ad Sacerdotes. Qui rursus dicit: Diis non detrahes, id est Sacerdotibus. Et sicut Psalmista: Deus stetit in synagoga Deorum, in medio autem Deos discernit. Essentialiter autem Deus dicitur, sicut ipse ad Moysen dicit: Ego sum Deus patris tui, Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Jacob. Unde Paulus Apostolus volens nuncupativum Dei nomen ab essentiali discernere ait: Quorum patres, ex quibus Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus, benedictus in saecula. Qui enim nuncupativè dicitur Deus, inter omnia: qui verò essentialiter est Deus, super omnia est. Ut ergo ostenderet Christum naturaliter Deum, non hunc Deum tantummodo, sed Deum super omnia esse memoravit: quia & justus quilibet Deus est, sed inter omnia, quia nuncupativè Deus: Christus autem Deus est super omnia, quia naturaliter Deus.

S. Greg. Tom. III.

CAPUT XIII.

Abominaciones Aegyptiorum immolabimus Deo nostro.

Oves Aegyptij edere dedignantur: sed quod abominantur Aegyptij, hoc Israelitae Deo offerunt: quia simplicitatem conscientiae, quam injusti quique velut infamam abjectamque despiciunt, hanc justi in virtutis sacrificium vertunt, & excolentes recti puritatem ac mansuetudinem Deo immolant, quam abominantes reprobi fatuitatem putant.

CAPUT XIV.

Item unde supra.

Perverfis hominibus sunt quaedam abominaciones bonorum operum. Unde Moyses quia oves Domino mactaturus erat, Aegyptiis dicit: Abominaciones Aegyptiorum immolabimus Domino Deo nostro? Sancti quippe viri Domino oves offerunt, quia simplicitatem suam esse omnipotentis Dei sacrificium ostendunt. Sed oves abominantur Aegyptij, quia cives hujus saeculi aspernantur & despiciunt simplicitatem bonorum. Sicut ergo sunt abominaciones malorum operum, quas detestantur boni, ita bonorum operum causa abominaciones sunt reprobis. Unde scriptum est: Abominantur justi virum impium; abominantur impij eos, qui in recta sunt via.

CAPUT XV.

Quod Aegyptus muscarum plaga percussa sit.

VID in hac vita laboriosius, quam tertenis desiderii aestuare? Aut quid hic quietius, quam hujus saeculi nihil appetere? Hinc est, quod Israeliticus populus custodiam sabbati accepit in munere: hinc è contra est Aegyptus muscarum multitudine percussa. Populus namque, qui Deum sequitur, accepit sabbatum, id est requiem mentis: ut nullo in hac vita desideriorum carnalium appetitu fatigetur. Aegyptus verò, quae hujus mundi speciem tenet, muscis percutitur. Musca enim nimis insolens & inquietum animal est. In qua quid aliud, quam insolentes curae desideriorum carnalium designantur? Unde aliàs dicitur: Musca morientes perdunt suavitatem unguenti: quia cogitationes superfluae, quae assidue in animo carnalia cogitante & nascuntur & deficiunt, eam suavitatem, qua unusquisque intrinsecus per spiritum unctus est, perdunt: quoniam integritate ejus perfrui non permittunt Aegyptus ergo muscis percutitur: quia eorum corda, qui terrenam vitam diligunt, dum desideriorum suorum inquietudinibus feriuntur, turbis cogitationum carnalium ad ima depressa sunt: ut ad quietis intimae desiderium non leventur. Unde cum mira opera pietatis ad eor veritas venit, prius ab eo cogitationum carnalium ætus ejicit, & post in eum virtutum dona disponit. Quod bene nobis sacra Evangelij historia innuit, in qua dum ad resuscitandam filiam principis invitatus Dominus duceretur, protinus additur: Et cum ejecta esset turba, intravit, & tenuis manum ejus, & surrexit puella. Foras ergo turba ejicitur, ut puella suscitetur: quia si non prius à secretioribus cordis expellitur importuna secularium multitudo curarum, anima, quae intrinsecus jacet mortua, non resurgit. Nam dum se per innumeras terrenorum desideriorum cogitationes spargit, ad considerationem sui sese nullatenus colligit. Nullus quippe sapientiam, quae Deus est, plene recipit, nisi qui ab omni se abstrahere actionum carnalium fluctuatione.

N n

EGO
IM
m.3

Ecl. 3. ne contendit. Unde aliàs dicitur: *Sapientiam scribe A*
in tempore oris, & qui miroratur actum, ipse percipiet
eam. Et rursum: Vacate & videte, quoniam ego sum
Dominus.

CAPUT XVI.

Exod. 10. d. *Ventus urens levavit locustas, quæ ascende-*
runt super universam terram Aegypti, ope-
raveruntque universam superficiem terra
vastantes omnia: Devorata est igitur her-
ba terra, & quidquid pomorum arboribus
fuit.

De cavendis noxiis adulantium laudibus. *In expos. B. Tob. 1. 31. c. 12. paulo post principium.*
Exhibita calitis Aegyptiæ plagæ exigentibus meritis corporaliter semel illata sunt, sed quæ mala pravas mentes quotidie feriant, spiritualiter signaverunt. Eis enim Aegyptus plagis affecta est, in quibus exteriori percussione commota dolentique perpenderet, quæ devastationis damna interiùs negligens toleraret: ut dum foris perire minima, sed amplius dilecta cerneret, per eorum speciem, quæ intus pertulerat, graviora sentiret. Quid ergo per significationem locustæ portendunt, quæ plusquam cætera minuta quæque animantia humanis frugibus nocent: nisi linguas adulantium, quæ terrenorum hominum mentes, si quando bona aliqua proferre conspiciunt, hæc immoderatiùs laudando corrumpunt? Fructus quippe Aegyptiorum, est operatio cenodoxorum, quam locustæ exterminant, dum adulantes linguæ ad appetendas laudes transitorias cor operantis inclinant. Herbam verò locustæ comedunt, quando adulatores quique verba loquentium favoribus extollunt. Poma quoque arborum devorant, quando vanis laudibus quorundam jam quasi fortium & opera enervant.

CAPUT XVII.

Exod. 10. a. *Induravit Dominus cor Pharaonis.*

In expos. B. Tob. 1. 2. c. 1. Moral. 1. 9.
Non quòd ipse duritiam contulit, sed quòd exigentibus ejus meritis, nulla illud desuper infusi timoris sensibilitate mollivit.

CAPUT XVIII.

Exod. 12. d. *De vasis aureis & argenteis ex Aegypto*
sublatis.

De exhibenda concensione rudibus, ad virtutum sublimitia vocandis. *In expos. B. Tob. 28. c. 9. ante med. Exod. 20. Exod. 21. Matt. 5.*
Mentes usui vitæ carnalis inhaerentes, evelli ab infimis non possunt, nisi gradatim ducta prædicatione proficiant. Hinc quippe est quòd in Aegypto positus pro justoque moderamine, latenti eorum concupiscentiæ condescenditur, & vicinorum suorum vasis aureis argenteisque sublatis, discedere jubentur. Qui ad Sinam montem ducti, accepta lege mox audiunt: *Non concupisces rem proximi tui.* Hinc est quòd in eadem lege, oculum pro oculo dentem pro dente præcipiuntur exigere, & quandoque tamen revelatâ gratiâ, percussâ maxillâ alteram jubentur præbere. Quia enim plus semper ira in vindictâ exigit, quàm injuria accepit, dum discunt mala non multipliciùs reddere, quandoque discedent ea & multiplicata sponte tolerare. Hinc est quòd eundem rudem populum à quibusdam prohibuit, quædam verò ei in usum pristinum servavit: sed hæc ipsa tamen in melioris vitæ figura composuit. Bruta namque animalia idolis in Aegypto mactabant: eisque in usum postmodum animalium mactationem retinuit, sed idolorum cultum vetavit: ut dum de usu suo aliquid amitteret, consolaretur ejus infirmitas, per hoc quòd de usu suo aliquid haberet. Mira autem dispensatione consilij, quod eis

Dominus de consuetudine carnali retinuit, hoc in figuram spiritus potentiùs vertit. Quid enim sacrificia illorum animalium, nisi unigeniti mortem designant? Quid sacrificia illorum animalium; nisi extinctioniones carnalis nostræ vitæ significant? Unde ergo imbecillitati populi rudis condescenditur, inde per umbratas allegoriarum species major fortitudo spiritus nunciatur.

CAPUT XIX.

Sument de sanguine agni, ac ponent super
utrumque postem, & in superliminaribus
domorum, in quibus comedent illum, &
edent carnes nocte illa assas igni, & a-
zymos panes cum lactucis agreisibus. Non
comedetis ex eo crudum quid, nec coctum
aqua: sed assum tantum igni. Caput cum
pedibus ejus et intestinis vorabit, nec
remanebit ex eo quidquam usque mane.
Si quid residuum fuerit, igne comburetis.
Sic autem comedetis illum. Renes vestros
accingetis, calceamenta habebitis in pe-
ribus vestris tenentes baculos in manibus,
et comedetis festinanter.

Hæc videlicet cuncta magnam nobis ædificationem pariunt, si fuerint mystica interpretatione discussa. Quis namque sit sanguis agni, non jam audiendo, sed bibendo didicimus. Qui sanguis super utrumque postem ponitur, quando non solum ore corporis, sed etiam ore cordis hauritur. Nam qui sic Redemptoris sui sanguinem accipit, ut imitari passionem illius necdum velit, in uno poste sanguinem posuit: qui etiam in superliminaribus domorum ponendus est. Quid enim spiritualiter domos, nisi mentes nostras accipimus, in quibus per cogitationem inhabitamus? Cujus domus superliminare, est ipsa intentio, quæ præminet actioni. Qui igitur intentionem cogitationis suæ ad imitationem Dominicæ passionis dirigit, in superliminare domus, agni sanguinem ponit. Vel certè domus nostræ, ipsa sunt corpora, in quibus quousque vivimus, habitamus. Et in superliminati domus agni sanguinem ponimus, quia crucem passionis illius in fronte portamus. De quo adhuc agno subditur: *Et edent carnes nocte illa assas igni.* In nocte quippe agnum comedimus: quia in sacramento modò Dominicum corpus accipimus, quando adhuc ad invicem nostras conscientias non videmus. Quæ tamen carnes igni assandæ sunt; quia nimirum dissolvit ignis carnes, quas aqua coxerit: quas verò ignis sine aqua excoquit, roborat. Carnes itaque agni nostri ignis coxit: quia cum ipsa vis passionis illius ad resurrectionem valentiorum reddidit, atque ad incorruptionem roboravit. Qui enim ex morte convaluit, videlicet carnes illius ab igne duruerunt. Unde etiam per Psalmistam dicit: *Exaruit velut testa virtus mea.* Quid namque est testa ante ignem, nisi molle lutum? Sed ei ex igne agitur, ut solidetur. Virtus ergo humanitatis ejus velut testa exaruit: quia ab igne passionis ad virtutem incorruptionis crevit, sed sola Redemptoris nostri percepta sacramenta ad veram soliditatem mentis non sufficient, nisi eis quoque & bona opera jungantur. Quid enim prodest, corpus & sanguinem illius ore percipere, & ei perveris operibus contraire? Unde bene adhuc ad comedendum subditur: *Et azymos panes cum lactucis agreisibus.* Panes quippe sine fermento comedit qui recta opera sine corruptione vanæ gloriæ exercet, qui mandata misericordiæ sine admixtione peccati exhibet, ne perversè diripiat, quod

De Pascha-
li mysterio
quod in fi-
gura future
hujus, quæ
nunc est so-
lemnitatis
præmissum.
Hom. 22. in
Evangel. post
med.

Psal. 21. d.

quasi rectè dispensat. Hoc quoque peccati fermentum bonæ suæ actioni miscuerunt: quibus Propheta voce per increpationem Dominus dicebat: *Venite ad Bethel, & impiè agite.* Atque post pauca: *Et sacrificare de fermentato laudem.* De fermentato namque laudem immolat, qui Deo sacrificium de rapina parat. Lactucæ verò agrestes valde amaræ sunt. Carnes verò agni cum lactucis agrestibus sunt edendæ, ut dum corpus Redemptoris accipimus, nos pro peccatis nostris in fletibus affligamus; quatenus ipsa amaritudo penitentiam abstergat à mentis stomacho peruersæ humorum vitæ. Ubi & subditur: *Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua.* Eam jam nos ipsa verba historice ab intellectu historico repellunt. Nunquid Israëliticus populus ille in Ægypto constitutus comedere agnum crudum consueverat, ut ei lex dicat: *Non comedetis ex eo crudum quid?* Ubi & additur: *Neque coctum aqua.* Sed quid aqua, nisi humanam scientiam designat? Juxta hoc quod per Salomonem sub hereticorum voce dicitur: *Aque furtivæ dulciores sunt.* Quid crudæ agni carnes, nisi inconsideratam, ac sine reverentia cogitationis relictam illius humanitatem significat? Omne enim quod subtiliter cogitamus, quasi mente coquimus. Sed agni caro nec cruda edenda est, nec aquâ cocta: quia Redemptor noster neque purus homo æstimandus est, neque per humanam sapientiam, qualiter incarnari Deus potuit, cogitandus. Omnis enim qui Redemptorem nostrum purum hominem credit, quid iste aliud, quam agni carnes crudas comedit? Quas videlicet coquere per divinitatis ejus intelligentiam noluit. Omnis verò qui incarnationis ejus mysteria juxta humanam sapientiam discutere conatur, carnes agni vult aquâ coquere, id est, dispensationis ejus mysterium per dissolutam vult scientiam penetrare. Qui igitur Paschalis gaudij solemnitatem celebrare desiderat, agnum nec aquâ coquat, nec crudum comedat: ut neque per humanam sapientiam, profunditatem incarnationis illius penetrare appetat, neque in eum tanquam in hominem purum credat: sed assas igni carnes comedat; ut dispensari omnia per sancti Spiritus potentiam sciat. De quo adhuc rectè subjungitur: *Caput cum pedibus ejus, & intestinis vorabit.* Sicut supra jam prædiximus, Paulo attestante didicimus, quòd caput Christi Deus est. Caput ergo agni vorare, est divinitatem illius fide percipere. Pedes verò agni vorare, est vestigia humanitatis ejus amando & imitando perquirere. Quid verò sunt intestina, nisi verborum illius occulta & mystica mandata? Quæ tunc voramus, cum verba vitæ cum aviditate sumimus. In quo devorationis verbo, quid aliud quam pigritiæ nostræ torpor reprehenditur? Qui ejus verba atque mysteria, & per nosmetipsos non requirimus, & dicta ab aliis inviti audimus. *Non remanebit ex eo quidquam usque mane:* Quia ejus dicta magna sunt sollicitudine discutienda, quatenus priusquam dies resurrectionis appareat, in hac præsentis vitæ nocte omnia mandata illius intelligendo, & operando penetrentur. Sed quia valde est difficile, ut omne sacrum eloquium possit intelligi, & omne ejus mysterium penetrari, rectè subjungitur: *Si quid autem remanserit, igne comburetis.* Quod ex agno remanet, igne comburimus, quando hoc, quod de mysterio incarnationis ejus intelligere, & penetrare non possumus, potestati sancti Spiritus humiliter reservamus: ut non superbè quis audeat vel contemnere vel denunciare quod non intelligit, sed hoc igni tradit, cum sancto Spiritui reservat. Quia igitur qualiter edendum sit Pascha cognovimus, nunc à qualibus edi debeat, agnoscamus. Sequitur: *Sic autem comedetis illum. Renes vestros accingetis.* Quid in renibus, nisi delectatio carnis accipitur? Unde & Psalmista postulat dicens: *Vires renes meos.* Si enim voluptatem libidinis in renibus esse ne-

S. Greg. Tom. III,

A sciret, eos uri minimè petisset. Unde quia potestas diaboli in humano genere maximè per luxuriam prævaluit, de illo voce Dominica dicitur: *Potestas ejus in lumbis ejus.* Qui ergo Pascha comedit, habere renes accinctos debet: ut qui solemnitatem resurrectionis atque incorruptionis agit, corruptioni jam per vitia nulla subjaceat, voluptates edomet, carnem à luxuria restringat. Neque etenim cognovit quæ sit solemnitas incorruptionis, qui adhuc per incontinentiam corruptioni subjacet. Hæc quibusdam dura sunt, sed angusta porta est qua ducit ad vitam. Et habemus jam multa exempla continentium. Unde bene adhuc subditur: *Calceamenta habebitis in pedibus.* Quid sunt etenim pedes nostri, nisi opera? Quid verò calceamenta, nisi pelles mortuorum animalium? Calceamenta autem pedes muniunt. Quæ verò sunt mortua animalia, ex quorum pellibus nostri muniuntur pedes, nisi antiqui patres, qui nos ad æternam patriam præcesere? Quorum dum exempla conspiciamus, nostri operis pedes munimus. Calceamenta ergo in pedibus habere, est mortuorum vitam conspicere, & nostra vestigia à peccati vulnere custodire. *Tenentes baculos in manibus.* Quid lex per baculum, nisi pastorem custodiam designat? Et notandum quòd prius præcipitur renes accingere, postmodum baculos tenere: quia illi debent curam pastorem suscipere, qui jam in suo corpore sciunt fluxum luxuriæ edomare: ut cum aliis fortia prædicant, ipsis desiderijs mollibus enerviter non succumbant. Bene autem subditur: *Et comedetis festinanter.* Mandata Dei, mysteria Redemptoris, cælestis patriæ gaudia, cum festinatione cognoscite, & præcepta vitæ cum festinatione implere curate. Quia enim adhuc hodie licet bene agere, scimus: utrum eras liceat, ignoramus. Festinantes ergo pascha comedite, id est, ad solemnitatem patriæ cælestis anhelate. Nemo in hujus vitæ itinere torpeat, ne in patria locum perdat. Nemo moras ad appetenda bona studia innectat, sed cæpta perficiat, ne minimè liceat implere quod inchoat. Si ad amorem Dei pigri non sumus, adjuvat ipse quem amamus.

CAPUT XX.

Primogenitum asini mutabis ove.

Exod. 13. 6

Quid per asinum, nisi immunditia? Et quid per ovem, nisi innocentia designatur? Asini ergo primogenita ove mutare, est immundæ vitæ primordia in innocentiam simplicitatis convertere; ut postquam illa peccator egit, quæ ut immunda Dominus respuit, ea jam agendo proferat, quæ Dei sacrificio imponat. Omnes enim homines nati in peccatis sumus, atque ex carnis delectatione concepti, culpæ nobiscum originem traximus. Unde fit, ut etiam ex voluntate nostra peccatis implicemur. Sed quisquis post malitiam carnis ad innocentiam convertitur cordis, primogenitum asini mutat ove: quia prioris vitæ immunditiam ad innocentiam convertit. Qui enim qualis prius fuerit, esse desinit, apprehensâ carnis munditiâ, innocentiam custodit, in oblationem Dei, primogenitum asini ad ovem mutavit.

CAPUT XXI.

Cum emisisset Pharaon populum, non eos eduxit Deus per viam terræ Philisthim, qua vicina est, reputans ne forte post peniteret, si vidisset adversum se bella consurgere, & reverteretur in Ægyptum.

Sæpe conversi quoque in ipso adhuc aditu inchoationis suæ, vel tranquillitatem pacatissimam car-

N n ij

mutatione, nis, vel dona prophetie, vel prædicamenta doctri- A
 noviter ex na, vel signorum miracula, vel gratiam curationis
 interno accipiunt: post hæc autem duris tentationum pro-
 moderami- bationibus fatigantur, à quibus tentationibus ad-
 ne ad con- huc cum incipient, valde liberos se esse credide-
 versionem runt. Quod divina gratiæ dispensatione agitur, ne
 venientiu. Quod divina gratiæ dispensatione agitur, ne
 In expof. B. in inchoatione sua, tentationum asperitate frangan-
 Job, lib. 24. tur: Quia si eorum initia amaritudo tentationis ex-
 c. 7. ante ciperet, tam facilè ad ea, quæ reliquerant, redirent,
 med. quàm nec longius difcefferant: nam contemptis priùs
 Exod. 1. d. vitis quasi juxta positis replicarentur. Unde scri-
 ptum est: *Cum dimiffet Pharao populum, non eos
 duxit Dominus per viam terre Philiftinum, que vici-
 na est, reputans ne forte pœniteret eum, si vidiffet ad-
 verfum fe bella confurgere, & reverteretur in Aegy-
 ptum.* Ex Aegypto itaque exeuntibus è vicino bella
 B subtrahuntur: quia dereliquentibus sæculum, quæ-
 dam priùs tranquillitas ostenditur: ne in ipsa sua
 teneitudine atque inchoatione turbati, ad hoc ter-
 riti redeant, quod evaserunt. Priùs ergo suavitatem
 securitatis sentiunt: priùs pacis quiete nutriuntur:
 post cognitam verò dulcedinem, tantò jam tolera-
 biliùs tentationum certamina fuffinent, quantò in
 Deo altiùs cognovère, quod amant.

CAPUT XXII.

Exod. 13. d. Dominus autem præcedebat eos ad ostenden-
 dam viam per diem in columna nubis, &
 per noctem in columna ignis.

De quali-
 tate futuri
 judicij.
 H. m. 11. in
 Evang. &
 in expof. B.
 Job, l. 2. c. 11.
 paulo post
 med.
 Ephes. 5. a

Quid in igne nisi terror est? In nube autem visio-
 nis lene blandimentum. Dies verò vita justi, &
 nox accipitur vita peccatoris. Unde & conversis pec-
 catoribus Paulus dicit: *Fuiffis aliquando tenebra,*
 C *nunc autem lux in Domino.* In die ergo per nubem
 columna monstrata est, & in nocte per ignem: quia
 omnipotens Deus & blandus justis, & terribilis ap-
 parebit injustis. Justos in judicio veniens per lenita-
 tis mansuetudinem demulcet; illos verò per justiti-
 æ diffractionem terret. Rursum de hac columna
 ignis, & nubis subtili investigatione discussum in-
 telligi & aliter potest. Quid est ergo quòd columna
 nubis, quæ in eremo populum præibat, splendore
 ignis non in die, sed in nocte radiabat: nisi quia
 Redemptor noster suæ conversationis exemplo, du-
 catum sequentibus præstans, de justitia sua confi-
 dentibus, nulla luce claruit: peccatorum verò
 fuorum tenebras agnoscentibus, ignem sui amoris
 insulfit.

CAPUT XXIII.

Exod. 13. d

Quid clamas ad me?

De accen-
 dendo cor-
 dis deside-
 rio in Deu.
 In expof. B.
 Job, l. 22. c. 13.
 paulo post
 med.

Voces apud secretissimas aures Dei, non faciunt
 verba nostra, sed desideria. Aeternam etenim
 vitam si ore petimus, nec tamen corde desideramus,
 clamantes tacemus. Si verò desideramus ex
 corde, etiam cum ore conticescimus, tacentes cla-
 mamus. Hinc est, quòd in eremo populus vocibus
 perstrepat, & Moyses à strepitu verborum tacet: &
 tamen silens aure divinæ pietatis auditur, cum dicitur:
 Exod. 13. *Quid clamas ad me?* Intus est ergo in deside-
 rio clamor secretus: quia ad humanas aures non
 pervenit, & tamen auditum Conditoris replet.

CAPUT XXIV.

Exod. 16. g

De manna filiis Israël desuper dato.

De præpa-
 rando ani-
 mo ad per-
 cipiendam

Quid per manna, quod populo desuper datum
 est, nisi admiratio superna dulcedinis designa-
 tur? Dulcis enim cibus, qui de supernis accipitur,

manhu vocatur. Manhu enim dicitur, quid est
 hoc? Et quid est hoc dicimus, quando hoc, quod
 cernimus, nescientes admiramur? Supernum igitur
 tur manna anima percipit, cum per vocem com-
 pun- ctionis elevata, novam speciem internæ refe-
 ctionis obtu- pefcit, ut divina dulcedine repleta, c. 11. post
 jure respondeat, quid est hoc? Quia dum ab infi- med.
 ma cogitatione suspenditur, ea quæ de supernis
 confpicit, insolite miratur. Et cum hac voce tor-
 poris nostri surditas rumpitur, vetustæ vitæ protinus
 usus mutatur; ut anima superno spiritu afflata, &
 in summis appetat, quæ contemplerat, & contem-
 nat in infimis, quæ appetebat.

CAPUT XXV.

Manus autem Moysi erant graves. Sumen-
 tes igitur lapidem, posuere subter eum,
 in quo sedit. Aaron autem & Hur sus-
 tabant manus ejus.

Moyses sedit in lapide, cum lex requievit in Ec-
 cllesia. Sed hæc eadem lex manus graves ha-
 buit: quia peccatores quosque non misericorditer
 pertulit, sed severa diffractione percussit. Aaron
 verò mons fortitudinis, Hur autem ignis inter-
 pretatur. Quem itaque iste mons fortitudinis si-
 gnat, nisi Redemptorem nostrum, de quo per Pro-
 phetam dicitur: *Erit in novissimis diebus præpara-
 tus mons Domini in vertice montium?* Aut quis per
 ignem, nisi sanctus Spiritus figuratur, de quo idem
 Redemptor dicit: *Ignem veni mittere in terram?* Luc. 12.
 Aaron ergo & Hur graves manus Moysi sustinent,
 atque sustentando leviores reddunt: quia media-
 tor Dei & hominum cum igne sancti Spiritus veni-
 ens, mandata legis gravia, quæ dum tenerentur,
 portari non poterant, tolerabilia nobis per spiri-
 tualem intelligentiam ostendit. Quasi enim manus
 Moysi leves reddit: quia pondus mandatorum le-
 gis ad virtutem confessionis retorfit. Hanc nobis
 frequentis misericordie promissionem innuit, cum
 per Prophetam dixit: *Nolo mortem peccatoris, sed Ezech. 18.
 ut convertatur, & vivat.* Hinc iterum sub Judææ
 specie univocæ peccatrici animæ dicitur: *Si dere-
 liquerit vir uxorem suam, & illa recedens duxerit
 virum alium, numquid revertetur ad eum ultra?
 Numquid polluta & contaminata erit mulier illa?
 Tu autem fornicata es cum amatoribus multis: ta-
 men revertere ad me, dicit Dominus.* Ecce paradi-
 gma turpis mulieris dedit. Ostendit quòd post tur-
 pitudinem recipi non possit. Sed hoc ipsum paradi-
 gma, quod protulit, per misericordiam vincit, cum
 dicit, fornicantem mulierem recipi nequaquam
 posse, & tamen ipse fornicantem animam, ut re-
 cipiat, expectat. Pensemus pondus tantæ pieta-
 tis. Dicit quod fieri non potest, & demonstrat,
 quia hoc ipse facere etiam contra morem potest.
 Ecce vocat, & quos inquinatos denuntiat, hos
 etiam amplecti querit, à quibus desertum esse se
 queritur. Inflexit ergo ad misericordiam duritiam
 legis: quia quos justè illa damnat, ipse misericor-
 diter liberat.

CAPUT XXVI.

Quòd legem daturus Dominus in igne fumo-
 que descendit.

Quid est quòd legem daturus Dominus in igne
 fumo- que descendit, nisi quia & humiles per pando
 claritatem suæ ostensionis illuminat, & superborum
 oculos per caliginem erroris obscurat? Priùs igitur
 mens ab appetitu gloriæ temporalis, atque ab omni
 carnalis concupiscentiæ delectatione tergendæ est, & tuac ad

intuenda
sublimia,
dirigenda
mentis a-
cie. in exp.
B. Job. 1. 6. c.
17. paulo
ante fin.

& tunc ad aciem contemplationis erigenda. Unde & cum lex accipitur, populus à monte prohibetur, ut videlicet qui infirmis adhuc mentibus terrena desiderat, considerare sublimia non presumat. Ubi rectè dicitur: *Si bestia tetigerit montem, lapidabitur.* Bestia etenim montem tangit, cum mens irrationabilibus desideriis subdita, ad contemplationis alta se erigit: sed lapidibus percutitur, quia summa non sustinens, ipsis superni ponderis ictibus necatur. Qui igitur culmen apprehendere perfectionis nituntur, cum contemplationis arcem tenere desiderant, prius se in campo operis per exercitium probent, ut sollicitè ferant, si nulla jam mala proximis irrogant: si irrogata à proximis, aequanimiter portant: si objectis bonis temporalibus nequaquam mens lætitia solvitur, si subtrahatis non nimio mœrore fauciat: ac deinde perpendat, si cum ad semetipsum interiùs redeunt, in eo quo spiritualia rimantur, nequaquam serum rerum corporalium umbras trahunt, vel fortasse tractas, manu discretionis abigunt: si incircumscriptionem lumen videre cupientes, cunctas circumscriptionis suæ imagines deprimunt, & in eo quod super se contingere appetunt, vincunt quod sunt.

CAPUT XXVII.

Exod. 19. c. *Quòd Israël verba Dei in monte audire non valens, præcepta in campestribus accepit.*

Intueri libet quomodo sacra eloquia in exordiis narrationum, qualitates exprimunt, terminosque causarum. Aliquando namque à positione loci, aliquando à positione corporis, aliquando à qualitate aëris, aliquando à qualitate temporis signant, quid de ventura actione subjiciant. A positione quippe locorum divina scriptura exprimit, subsequentium merita, sineque causarum, sicut de Israël dicit: quia verba Dei in monte audire non potuit, sed præcepta in campestribus accepit: subsequentem nimirum infirmitatem populi indicans, qui ascendere ad summa non valuit, sed semetipsum in infimis negligenter vivendo laxavit. A positione corporis futura denunciat: sicut in Apostolorum actibus, Stephanus Jesum, qui à dextris virtutis Dei sedet, stantem se vidisse manifestat. Stare quippe adjuvantis est. Et rectè stare cernitur, qui in bello certaminis opitulatur. A qualitate aëris res subsequens demonstratur, sicut Evangelista, cum prædicante Domino, nullos tunc ex Judæis credituros diceret, præmisit, dicens: *Hyems autem erat.* Scriptum namque est: *Abundabit iniquitas, refrigeret charitas multorum.* Idcirco hyemis curavit tempus exprimere, ut inesse auditorum cordibus malitiæ frigus indicaret. Hinc est quòd de negaturo Petro præmittitur: *Quia frigus erat, & stans ad prunas calefaciebat se.* Jam namque intus à charitatis calore torpuerat, & ad amorem præsentis vitæ, quasi ad persecutorum prunas infirmitate æstuante, recalcabat. A qualitate quoque temporis, finis exprimitur actionis, sicut non rediturus ad veniam, ad traditionis perfidiam nocte Judas exiisse perhibetur, cum egrediente illo ab Evangelista dicitur: *Erat autem nox.* Hinc enim & iniquo diviti dicitur: *Hac nocte reperunt animam suam abs re.* Anima quippe, quæ ad tenebras ducitur, non in die repetit, sed in nocte memoratur. Hinc est quòd Salomon, qui sapientiam non perseveranter accepit, in somnis hanc in nocte accepisse describitur. Hinc est quòd Angeli ad Abraham meridie veniunt, puniuri autem Sodomam, ad eam vespere venisse memorantur.

De intelligen-
gendis scri-
pturæ my-
sticis, pro-
rum qua-
litatibus,
tempore;
expressione
dispositis.
Inexpres-
sione beati Job.
1. 2. c. 2.
in princ.

ad. 7.

Iuan. 10.
Matt. 26.

Iuan. 18.

Ibidem.
Luc. 12.

3. Reg. 3.

Gen. 18.
Gen. 19.

CAPUT XXVIII.

Moyse ascendit, & Dominus in montem Exod. 19. d descendit.

Quid per montem, nisi ipsa nostra contemplatio designatur, in quam nos ascendimus, ut ad ea, quæ ultra infirmitatem nostram sunt videnda, sublevemur? Sed in hanc Dominus descendit, quia nobis multum proficientibus, parum de se aliquid nostris sensibus aperit, si tamen dici in illo, vel parum, vel aliquid potest; qui unus semper & idem permanens, iatelligi partiliter non potest, & tamen à suis fidelibus participari dicitur, cum in ejus substantia pars nullatenus admitatur. Sed quia hunc exprimere perfecto sermone non possumus, humanitatis nostræ modulo, quasi infantie imbecillitate præpediti, eum aliquatenus balbutiendo resonamus.

De aspira-
tione su-
perne gra-
tia per me-
ritum con-
templationis
assumptæ.
In expof. B.
Job 15. c. 7.
paulo post
princ.

CAPUT XXIX.

Stetit populus de longè, Moyse autem accessit Exod. 20. d ad caliginem, in qua erat Deus.

In sacro eloquio intelligentiæ magna discretio est. Sæpe enim in quibusdam locis illius, & historia De discretione tenenda & allegoria, & sæpe in quibusdam sola de allegoria, & aliquando verò sola necesse est ut teneatur historia. Nam in quibusdam locis, sicut diximus, historia simul tenenda est & allegoria: ut & tardiores pascantur per historiam, & velociore ingenio per allegoriam. Unde cum, loquente Domino, populus lampades, & sonitum buccinæ, & montem fumigantem cerneret, perterritus petiit, ut eis per Moysen Dominus loqueretur. Et scriptum est: *Stetit populus de longè, Moyses accessit ad caliginem, in qua erat Deus.* Turba quippe populi, allegoriæ caliginem non valet penetrare: quia valde paucorum est spirituales intellectum rimari. Quia enim mentes carnalium sola sæpe historia pascuntur, loquente Deo, longè populus stetit. Quia verò spirituales quique allegoriarum nubem penetrant, ut spiritualiter Dei verba cognoscant; *Moyses accessit ad caliginem, in qua erat Deus.*

De discre-
tione tenenda
& allegoria,
ac histo-
ria.
Hom. 9. in
Ezech.

Exod. 20.

CAPUT XXX.

Altare de terra facietis mihi. Exod. 20. d

Altare de terra Deo facere, est incarnationem Mediatoris sperare. Tunc quippe à Deo nostro munus accipitur, quando in hoc altari nostra humilitas, id est super Dominicæ incarnationis fidem posuerit quidquid operatur. Ponimus ergo in altari de terra oblatum munus, si actus nostros Dominicæ incarnationis fide solidamus.

De incar-
natione
Dominicæ.
In expof. B.
Job. lib. 3. c.
15 paulo
post princ.

CAPUT XXXI.

Si emeris servum Hebraum, sex annis serviet tibi: in septimo egredietur liber gratis. Cum quali veste intravit, cum tali exeat: si habet uxorem, et uxor egredietur simul. Sin autem Dominus dederit illi uxorem, et peperit filios, et filias, mulier, et liberi ejus erunt Domini sui, ipse vero exibat cum vestitu suo. Quòd si dixerit servus: Diligo Dominum meum, et uxorem, ac liberos, non egredietur liber: offeret.

Exod. 21. d

N n iij

EGO
IM
m. 3

rat eum Dominus diis, et applicabitur ad ostium, et postes, perforabitque aurem ejus subula, et erit ei servus in seculum.

De activa, contemplativaque vita. *Hom. 3, in 2. paulo ante med.*

Exod. 21.

Psal. 56.

Sciendum est quia cum activa vel contemplativa vita ex dono sint gratia, quandiu tamen inter proximos vivimus, una nobis in necessitate est, altera in voluntate. Quis enim cognoscens Deum, ad ejus regnum ingreditur, nisi bene operetur? Sine contemplativa ergo vita intrare possunt ad caelestem patriam, qui bona quae possunt operari non negligunt. Sine activa autem intrare non possunt, si negligunt bona operari, quae possunt. Illa ergo in necessitate est, haec in voluntate est. Illa in servitute, ista in libertate est. Unde & ad Moysen dicitur: *Si emeris servum Hebraeum, sex annis serviet tibi: in septimo egredietur liber gratis, & reliqua quae sequuntur.* Hebraeus, transiens interpretatur. Et servus Hebraeus emitur, quando unusquisque, qui jam ab hoc saeculo mente transit, servitio omnipotentis Domini subditur. Ille etenim verè Deo servire appetit, qui ab hoc saeculo mente transire didicerit. Sic Moyses transivit in deserto ut videret visum. Sic David cum videret impium exaltatum & elevatum super cedros Libani, transivit, & ecce non erat: quia iniquorum potentiam esse magnum aliquid fortasse credimus, nisi ad permanens saeculum mente transeamus. Servus verò Hebraeus emptus sex annis servitio precipitur, ita ut in septimo liber exeat gratis. Quid enim per senarium numerum, nisi activae vitae perfectio designatur? Quid per septenarium, nisi contemplativa exprimitur? Sex ergo annis servit, & septimo egreditur liber, qui per activam, quam perfectè exhibuerit, ad contemplativam vitam libertatem transit. Et notandum quòd gratis liber egreditur, quia hi, qui postquam omnia fecerint, dicunt se inutiles servos: eis proculdubio sicut ipsa activa fuit ex munere, ita erit ex gratia etiam contemplativa. *Cum quali veste intraverit, cum tali exeat;* quia omnino necesse est ut unusquisque nostrum in hoc, quod incipit, perseveret, atque usque ad finem operis in ea, qua inchoavit, intentione perduret. Ille quippe bene ad contemplativam transit, qui in activa vita intentionis suae vestem ad deteriora non mutaverit. Et sunt nonnulli, qui priusquam omnipotentis Dei servitio socientur, jam bona operari diligunt. Sunt verò alij, qui bona opera postquam ad servitium omnipotentis Dei venerint, dicunt. Qui ergo operationem bonam priusquam ad Dei servitium veniret, habere studuit, Hebraeus servus cum uxore emptus est. Et plerumque is, qui talis est, potest ad contemplativam vitam transire, & tamen activam non delerere. Unde & illic subditur: *Si habet uxorem, & uxor egredietur simul.* Cum enim ad libertatem, & uxor egreditur, quando is, qui ad contemplationem pervenit, etiam foris actionem boni operis, qua prodesse possit aliis, non relinquit. Sin autem Dominus dederit illi uxorem, & peperit filios ac filias, mulier, & liberi ejus erunt Domini sui, ipse verò exibat cum vestitu suo. Servo empto Dominus dat uxorem, cum praedicator quisque eum, quem juri omnipotentis Dei mancipaverit, bonae actioni conjungit. Nam & praedicatores Domini vocantur, sicut Helisaeo Prophetae de praedicatoris suo dicitur: *Scis quòd dominus tuus tollatur à te?* Uxor verò servi empti filios, & filias parit, quando ei bona actio fortes vel tenuiores fructus generat. Sed mulier, quae à Domino data est, eidem Domino cum filiis remanet: ipse verò servus cum vestitu suo exit, quia bona actio, vel ejusdem bonae actionis fructus praedicatoris mercede reputantur. Ipse verò in desiderij sui intentione perdurans, per supernam gratiam ad contemplationem liber egreditur. *Quod si dixerit servus: Diligo Do-*

4. Reg. 2.

minum meum, & uxorem, ac liberos, non egrediar liber. Servus Dominum suum diligit, quando praedicatoris verba sollicita mente custodit. Uxorem quoque amans, & liberos, liber egredi recusat, quando activam vitam, ejusque fructum diligens, transire ad contemplativam non vult, quia bona se opera habere in ministerij sui servitute considerans, ad libertatis quietem reuget transire. Sed, *offerat eum Dominus diis, & applicetur ad ostium, & postes, & perforet aurem ejus subula, ut sit ei servus in seculum.* Is enim, qui in activa disposuit vitam perdurare, à Domino diis offertur, quando à praedicatoris suo antiquorum patrum dictis imbutur, quia nobis in via omnipotentis Domini Sacerdotes fuere. Atque ad ostium & postes tabernaculi ducitur, ut de ingressu caelestis tabernaculi altius aliquid audiat, & tremendi judicij diem subtiliter agnoscat, ne per bona opera, quae facit, placere hominibus appetat. Sicque auris ejus subula perforatur, dum mens illius timoris Dei subtilitate percutitur; ut & verbi acumine transfixa, per omne, quod agit, noverit ingressum regni semper attendere, & quasi ab ostio, & poste tabernaculi perforatam aurem portare, qui erit servus in saeculum, ut esse post saeculum liber possit. In saeculum etenim servus est, qui per activam vitam hominibus servire disposuit, ut post praesens saeculum ad libertatem veram valeat pervenire. De qua per Paulum dicitur: *Quia & ipse creatura liberabitur à servitute corruptionis in libertatem gloriae filiorum Dei.* Tunc etenim vera in nobis libertas erit, cum ad gloriam filiorum Dei adoptio nostra pervenerit. Nunc verò non solum activa vita in servitute est, sed ipsa quoque contemplatio, quae super nos rapimur, libertatem mentis adhuc perfectè non obtinet, sed imitatur: quia illa quies intima in aenigmate videtur.

Rom. 8.

CAPUT XXXII.

Si quis aperuerit cisternam & foderit, & non operuerit eam, cecideritque bos vel asinus in eam, Dominus cisterna reddet pretium jumentorum.

Exod. 21.4

Quid est aperire cisternam, nisi intellectu valido Scripturae sacrae arcana penetrare? Quid autem per bovem & asinum, id est, mundum immundumque animal, nisi fidelis quisque vel infidelis accipitur? Qui ergo cisternam fodit, cooperiat, ne illic bos vel asinus ruat, id est, qui in sacro eloquio jam alta intelligit, sublimes sensus coram non capientibus per silentium tegat, ne per scandalum mentis, aut fidelem parvulum, aut infidelem, qui credere potuisset, interimat. Ex morte enim jumentorum debet pretium: quia illud scilicet admisisse convincitur, unde ad agendam poenitentiam reus tenetur. Quisquis namque ad alta scientiae fluente perveniens, cum haec apud bruta audientium corda non contexerit, poenae reus addicitur, si per verba ejus in scandalum, sive munda, seu mens immunda capiatur. Operienda est itaque cisterna: quia coram parvulis mentibus tegenda est alta scientia, ne unde cor docentium ad summa attollitur, inde infirmitas auditorum ad ima dilabatur.

De temenda sacri verbi mensura, secundum qualitatem audientium. In exp. 8. Job. 1. 17. 1. 4. paulo post med.

CAPUT XXXIII.

Cum debet tibi quidpiam frater tuus, & abstuleris pignus ab eo, ante solis occasum pignus restitue.

Exod. 22.4

Quid hoc loco pignoris nomine, nisi peccati confessio datur intelligi? Frater etenim noster te confite-

hominis in
exp. B. Job. 1.
16. c. 2. paulo
post princ.
Mat. 18.
Mat. 6.

debitor nobis efficitur, cum quilibet proximus in nos aliquid deliquisse monstratur. Peccata quippe debita vocamus. Unde peccatori sermo dicitur: *Omne debitum dimisi tibi*. Et in Dominica quotidie oratione precamur: *Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris*. A debitore autem nostro pignus accipimus, quando ab eo qui & nobis peccasse cognoscitur, peccati ejus jam confessionem tenemus, per quam relaxare peccatum, quod in nobis perpetratum est, postulamus. Qui enim peccatum, quod commisit, fatetur, & veniam petit, jam quasi pro debito pignus dedit. Quod nimirum pignus ante solis occasum reddere jubemur: quia priusquam in nobis per dolorem cordis sol justitiae occidat, debemus ei confessionem veniae reddere, à quo confessionem accipimus culpa: ut qui se deliquisse in nos meminit, à nobis mox relaxatum sentiat, quod deliquit.

CAPUT XXXIV.

Exod. 24. c. *Quod Moyses accepturus legem in montem ascendit.*

De apperenda quiete inre-na, & cordis munditia. In apost. B. Job. 1. 24. c. 12. paulo ante med.

Quid est, quod Moyses, ut sublimia Dei praecepta perciperet, alta conscendit; atque ut interna penetraret, ab externis tumultibus occultatur? nisi quod sancti viri, qui exterioribus ministeriis deservire officij necessitate coguntur, studiosè semper ad cordis secreta refugiunt: ibique cogitationis intimae cacumen ascendunt, & legem quasi in monte percipiunt: dum postpositis tumultibus actionum temporalium, in contemplationis suae verticem, supernae voluntatis sententiam perferuntur.

CAPUT XXXV.

Exod. 25. b. *Facies quatuor circulos aureos, quos pones per quatuor arce angulos. Duo circuli sint in latere uno, & duo in altero. Facies quoque vinctes de lignis sethim, & operies auro, induce sive circulos, qui sunt in arca lateribus, ut portetur in eis, qui semper erunt in circulis, nec unquam extrahentur ab eis.*

De praedicatione doctorum Ecclesiae. De cura past. par. 2. c. 11. per totum.

Quid per arcam, nisi sancta Ecclesia figuratur? Cui quatuor circuli aurei per quatuor angulos jubentur adungi: quia in eo quod per quatuor mundi partes dilatata tenditur, proculdubio quatuor sancti Evangelij libris accincta praedicatur. Vinctesque de lignis sethim fiunt, qui iidem ad portandum circulis inferuntur: quia fortes perseverantesque doctores velut impubilia ligna quaerendi sunt, qui instructioni sacrorum voluminum semper inhaerentes, sanctae Ecclesiae unitatem denunciant, & quasi intromissis circulis arcam portant. Vestibus quippe arcam portare, est bonis Doctoribus sanctam Ecclesiam ad rudes infidelium mentes praedicando deducere. Qui autem quoque jubentur operiri, ut dum sermone aliis insonant, ipsi etiam vitae splendore fulgescant. De quibus aptè subditur: *Qui semper erunt in circulis, nec unquam extrahentur ab eis*: quia nimirum necesse est, ut qui ad officium praedicationis excubant, à sacra lectionis studio non recedant. Ad hoc namque vinctes esse in circulis semper jubentur, ut cum portari arcam opportunitas exigit, de intromittendis vestibus portandi tarditas nulla generetur: quia videlicet cum spiritalis aliquid à subditis pastor inquiratur, ignominiosum valde est, si tunc quaerit discere, cum quaestionem debet enodare. Sic circulis vinctes inhaerent, ut doctores

A semper in suis cordibus eloquia sacra meditantes, testamenti arcam sine mora elevent, si quidquid necesse est, protinus doceant. Unde bene primus pastor Ecclesiae pastores ceteros admonet, dicens: *Parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea, quae in vobis est spe*: Ac si aptè dicat: ut ad portandam arcam mora nulla praepediat, vinctes à circulis nunquam recedant.

CAPUT XXXVI.

Duos quoque Cherubim aureos, & productiles facies ex utraque parte oraculi. Cherubim unus sit in latere uno, & alter in altero; utrumque latus propitiatorij tegant expandentes alas, & operientes oraculum, respiciantque se mutuo versis vultibus ad propitiatorium. Exod. 25. b.

Quid per propitiatorium, nisi mediator Dei & hominum designatur? De quo per Paulum dicitur: *quem posuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius*. Quid verò per duo Cherubim, qui plenitudo scientiae dicitur, nisi utraque testamenta signata sunt? Ex quibus unum à summitate una propitiatorij, aliud verò à summitate altera stat: quia quod testamentum verus de incarnatione nostri Redemptoris cepit prophetando promittere, hoc testamentum novum perfectè narrat expletum. Dum autem Cherubim ex auro mundissimo facta sunt: quia utraque testamenta pura ac simplici veritate describuntur. Expandunt verò alas, & oraculum operiunt: quia nos, qui omnipotentis Dei oraculum sumus, culpis imminetibus, scripturae sacrae aedificatione protegimur. Cujus dum sententias sollicitè aspiciamus, ab errore ignorantiae ejus alis velamur. Duo verò Cherubim se mutuo respiciunt, versis vultibus in propitiatorium: quia utraque testamenta nulla à se varietate discrepant. Et quasi ad semetipsa vicissim facies tenent: quia dum quod unum promittit, hoc aliud exhibet, dum interpositum mediatorem Dei & hominum vident. Facies quippe à semetipsis Cherubim averterent, si quod unum testamentum promitteret, aliud negaret. Sed dum concorditer de Mediatore Dei & hominum unum loquuntur, vicissim ut se respiciant, in propitiatorium intendunt. Quod enim designavit testamentum vetus, hoc testamentum novum exhibuit. Ut enim pauca de multis loquar. Quid est quod Adam dormiente, Eva producit, nisi quod moriente Christo, Ecclesia fidelium nascitur? Quid est, quod Isaac ad immolandum ducitur, & ligna portat, arae superimponitur, & vivit, nisi quod Redemptor noster ad passionem ductus, lignum sibi crucis ipse portavit, & sic ex humanitate est mortuus, ut tamen immortalis maneret ex divinitate? Vera ergo testamenta, ita sibi in Mediatorem Dei & hominum congruunt, ut quod unum signat, hoc alterum exhibeat.

CAPUT XXXVII.

Item unde supra.

Cherubim, plenitudo scientiae dicitur. Et quid per duo Cherubim, nisi utraque testamenta signatur? Quid verò per propitiatorium, nisi incarnatus Dominus figuratur? De quo Joannes ait: *Ipse est enim propitiatio pro peccatis nostris*. Et dum testamentum vetus hoc faciendum denunciat, quod testamentum novum de Domino factum clamat, utraque quasi Cherubim se invicem aspiciunt, dum vultus in propitiatorium vertunt: quia dum inter se po-

1. Per. 3.

Exod. 25. b.

De concordia novae veteris testamenti Mediatoris adventu. Homil. 6. in Ez. ech. Rom. 3.

EGO
IM
m. 3

fitum incarnatum Dominum vident, à suo aspectu non discrepant, quæ dispensationis ejus mysterium concorditer narrant.

CAPUT XXXVIII.

Exod. 25. e *Parabis & acetabula, ac phialas, thuribula, & cyathos, in quibus offerenda sunt libamina.*

De discretè tenenda à doctoribus prædicationis mensura. In expof. B. Job. 1. 20. c. 2. in med.

Quid per phialas, & cyathos, nisi mensura prædicationis accipitur, qua oportet, ut exhortationis gratia singulis juxta capacitatem ingenij conferatur? debet enim is subtiliter qui docet perspicere, ne plus studeat, quam ab audiente capiatur, prædicare. Debet & ad infirmitatem audientium semetipsum contrahendo descendere, ne dum parvis sublimia, & idcirco non profutura loquitur, se magis curet ostendere, quam auditoribus prodesse. Jubeute autem Domino, non solum phialæ ad mensam tabernaculi, sed etiam cyathi præparantur. Quid enim per phialas, nisi larga prædicationis? quid enim per cyathos, nisi minima ac tenuis de Deo locutio designatur? In mensa igitur Domini, & phialæ præparantur, & cyathi: quia videlicet in doctrina sacri eloquij, non solum exhibenda sunt magna, & arcana, quæ inebriant; sed etiam parva & subtilia, quæ quasi per gustum notitiam præstant.

CAPUT XXXIX.

Item unde supra.

Hom. 6. in Evang. post med.

Quid per phialas, nisi doctrina exuberans? & quid per cyathos, nisi parva atque angusta scientia designatur? Alius namque doctrina veritatis plenus, audientium mentes inebriat: per hoc ergo quod dicit, profectò phialam porrigit. Alius explere, quod sentit, non valet: sed quia hoc utrumque denunciat, profectò per cyathum gustum præbet. In Dei ergo tabernaculo, id est, in sancta Ecclesia positi, si per doctrinam sapientiæ ministrare phialas minimè possunt, in quantum pro divina largitate sufficiunt, proximis suis boni verbi dare cyathos debent.

CAPUT XL.

Exod. 25. e *Facies & candelabrum ductile de auro mundissimo, hastile ejus, et calamos, et scyphos, et sphaerulas, ac lilia ex ipso procedentia.*

De mysterio incarnationis Dominice, deque membris ei per fidem adhaerentibus. Hom. 6. in Ez. ecb. post. princ. lib. 1.

Quis in candelabro, nisi Redemptor humani generis designatur? qui in natura humanitatis insulfit lumen divinitatis, ut mundi candelabrum fieret, quatenus in ejus lumine omnis peccator, in quibus jaceret tenebris videret. Qui pro eo quod nostram naturam sine culpa suscepit, candelabrum tabernaculi de auro purissimo fieri jubetur. Ductile autem feriendo producit, quia & Redemptor noster, qui ex conceptione, & nativitate perfectus Deus & homo extitit, passionum ictus pertulit, & sic ad resurrectionis gloriam pervenit. Ex auro ergo mundissimo ductile candelabrum fuit, quia & peccatum non habuit, & tamen ejus corpus per passionis contumelias ad immortalitatem profecit. Nam juxta animæ meritum, quo percussioibus potuisset proficere, omnino non habuit. In membris autem suis, quæ nos sumus, quotidie percussioibus proficit: quia dum nos tundimur, & afficimur, ut ejus corpus esse mereamur, ipse proficit, de cujus corpore scriptum est: *Ex quo totum corpus per ve-*

Col. 2.

xus, & conjunctiones subministratum & constructum crescit in augmentum Dei. Hastile verò ejus ipsa Ecclesia debet intelligi, quæ corpus ejus est: quia inter tot adversa, libera stat. Calami autem, qui de hastili prodeunt, prædicatores sunt, qui dulcem sonum in mundo ediderunt, videlicet canticum novum. Scyphi autem vino repleri solent, in nonnullis Gregorij exemplaribus ita legunt. Quid ergo mentes auditorum nisi scyphi sunt, quæ sanctis prædicantibus vino scientiæ replentur? Quid ergo ora doctorum nisi scyphi sunt, qui vino nos scientiæ ebriant, ut oblectamenta mundi, quæ amavimus, obliviscamur? Sphaerula enim quid est aliud, nisi volubilitas prædicationis? Sphaerula enim ex omni parte volvitur, & prædicationis, quæ nec adversitate retineri potest, nec prosperitatibus elevatur, sphaerula est: quia inter adversa fortis, & inter prospera humilis, nec timoris habet angulum, nec elationis. In cursu ergo suo figi non valet: quia per cuncta se volubiler trahit. Ut autem, hoc quod exempli causâ protulimus, exequamur, bene post calamos, scyphos, & sphaerulas in candelabro lilia describuntur: quia post hanc, quam diximus prædicationis ebrietatem, atque volubilitatem, illa virens patria sequitur, quæ animabus sanctis, id est floribus vernat æternis. Scyphi ergo, & sphaerula ad laborem pertinent, lilia ad retributionem.

CAPUT XLI.

Tabernaculum verò ita fiet, decem cortinis, de bysso retorta, et hyacintho, variatas opere plumario facies. Et paulò post: Facies et saga cilicina undecim, ad operiendum tectum tabernaculi. Et iterum: Facies et operimentum aliud de pellibus arietum.

Quid per pelles, & cilicia, quibus tabernaculum tegitur, nisi grossas hominum mentes accipimus, quæ aliquando in Ecclesia, occulto Dei judicio, quamvis duræ sint, præferuntur: Quæ quia servare curis temporalibus non timent, oportet ut tentationum ventos & pluvias de hujus mundi contrarietatibus portent. Quid verò per hyacinthum, coccum, byssumque signatur, nisi sanctorum vita tenet, sed clara? Quæ dum cautè in tabernaculo sub ciliciis, & pellibus absconditur, sua integra pulchritudo servatur. Ut enim in interiora tabernaculi byssus fulgeat, coccus coruscet, hyacinthus cæruleo colore resplendeat: desuper pelles & cilicia, imbres, ventos, & pulverem portant. Quæ igitur magnis virtutibus in sanctæ Ecclesiæ sinu proficiunt, præpositorum suorum vitam despiciere non debent, cum vacare eos rebus exterioribus vident: quia hoc, quod ipsi securi intima penetrant, ex illorum adjumento est, qui contra procillas hujus sæculi exterius laborant. Quam enim candoris sui gratiam retineret, si byssum pluvia tangeret? aut quid fulgoris, atque claritatis coccus, vel hyacinthus ostenderet, si hæc susceptus pulvis sædaret? Sit ergo desuper textura cilicij fortis ad pulverem: sit inferius color hyacinthinus aptus ad decorem. Ornet Ecclesiam, qui solis rebus spiritualibus vacant, regant Ecclesiam quos & labor rerum corporalium non gravat. Nequaquam ergo contra Rectorem suum exteriora agentem murmuret is, qui intra sanctam Ecclesiam jam spiritualiter fulget. Si enim tu securè interis, ut coccus rutilas; cilicium, quo protegeris, cur accusas?

CAPUT

CAPUT XLII.

Item unde supra.

Cortinis tabernaculi intexi coccus bis tinctus ju-
 cetur. Vos estis, fratres, vos estis cortinæ ta-
 bernaculi, qui per fidem in vestris cordibus secreta
 cælestia velatis. Sed cortinis tabernaculi bis tinctus
 coccus debet inesse. Coccus quippe ignis speciem
 tenet. Quid verò est charitas nisi ignis? sed ista cha-
 ritas esse bis tincta debet, ut tingatur per amorem
 Dei, tingatur & per amorem proximi. Qui enim
 sic amat Deum, ut per contemplationem ejus ne-
 gligat proximum, coccus quidem est, sed bis tin-
 ctus non est. Rursum qui sic amat proximum, ut
 tamen contemplationem Dei per ejus amorem derelin-
 quat, coccus est, sed bis tinctus non est. Ut ergo
 charitas vestra bis tinctus coccus esse valeat, &
 ad amorem Dei, & ad amorem proximi se accen-
 dat: quatenus nec ex compassione proximi, con-
 templationem relinquat Dei, nec plusquam debet
 inherens contemplationi Dei, compassionem abji-
 ciat proximi. Omnis itaque homo inter homines vi-
 vens, sic ad eum anhelet, quem desiderat, ut ta-
 men hunc non deferat cum quo currebat: & sic huic
 adjutorium ferat, ut ab illo nullatenus torpeat, ad
 quem festinabat.

Hom. 18. in
Evang. in
m. d.

Hoc idem in
Exec. hom.
16. paulo
post princ.

CAPUT XLIII.

Quòd cum Dominus tabernaculi tabulas
erigi præcepit, fundi earum bases
argenteas jubet.

Quid per tabularum bases argenteas, nisi Pro-
 phetarum potest ordo signari? Qui dum primi
 aperte de Dominica incarnatione locuti sunt, quasi
 quasdam bases, eos conspicimus à fundamento sur-
 gere, & superpositæ fabricæ pondera sustinere. Ad
 Moysen ergo Dominus cum tabernaculi tabulas eri-
 gi præcepit, fundi earum bases argenteas jubet.
 Quid enim per tabulas, nisi Apostoli extensa in
 mundum prædicatione dilatati? Quid per bases ar-
 genteas, nisi Prophetæ signantur? Quid superimpo-
 sitas tabulas ipsi firmi & fustes sustinent: quia Apo-
 stolorum vita dum eorum prædicatione instruitur,
 eorum & auctoritate solidatur. Unde & conjunctæ
 binæ bases singulis tabulis supponuntur: quia cum
 Prophetæ sancti in verbis suis de Mediatoris incar-
 natione concordant, subsequentes prædicatores Ec-
 clesiæ indubitanter adificiant: ut cum à semetipsis
 non discrepant, illos robustius figant. Nec immeritò
 bases, quibus Prophetæ signantur, ut ex argento
 debeant fundi præcipitur. Argenti quippe claritas
 ex usu servatur: sine usu autem in nigredinem verti-
 tur. Prophetarum quoque dicta ante Mediatoris ad-
 ventum: quia in usum spiritualis intelligentiæ non
 erant, dum conspici præ obscuritate non poterant,
 quasi nigra remanebant. At postquam Mediator
 adveniens, ea ante oculos nostros incarnationis suæ
 manu terfit, quidquid lucis in eis latebat, inclaruit:
 sensusque patrum præcedentium in usum dedit,
 quia verba rebus exposuit.

CAPUT XLIV.

Quòd columnarum quatuor, ante quas velum
pendere præcipitur, esse bases ar-
genteas Dominus jubet.

Cum typo Ecclesiæ tabernaculum figuretur, ad
Moysen dicitur, ut columnarum quatuor inte-
S. Greg. Tom. III.

Arius positurarum bases, esse argenteas debeant. In ar-
 gento enim quid aliud quàm claritas divini sermo-
 nis accipitur: sicut scriptum est: *Eloquia Domini, Ecclésiæ.*
eloquia casta: argentum igne examinatum, proba-
tum terra. Bases ergo argento vestitæ, quatuor co-
 lumnas tabernaculi sustinent: quia prædicatores Ec-
 clesiæ divino eloquio decorati, ut in cunctis se exem-
 plum præbeant, quatuor Evangelistarum dicta, &
 ore, & operibus portant.

rationis
Doctortum
Ecclésiæ.
In expof. B.
Job. 23. c. 6
in princ.
17. 11.

CAPUT XLV.

In constructione tabernaculi ut columna ar-
gentea interius starent, paxilli aerei per
circuitum exterius jussi sunt, in quibus
religatum tabernaculum teneretur.

De quibus & paulò post scriptum est: *Facies pa-*
xillos tabernaculi, & arii cum funibus suis. De concor-
 dia veteris
novique
testamenti
& patrum
monita per
spiritum.
Homil. 15. in
Ex. ech.
Propheta voluerunt videre que videris, & non vide-
 runt: antiquis Patribus quasi foris stetitisse, est Re-
 demptoris nostri præsentiam corporalem non vi-
 disse. Exteriùs igitur, sed tamen non divisi à san-
 cta Ecclesiæ fuere: quia mente, opere, & prædica-
 tione, ista jam fidei sacramenta tenuerunt, istam
 sanctæ Ecclesiæ celsitudinem conspexerunt, quam
 nos non adhuc præstolando, sed jam habendo con-
 spicimus. Sicut enim nos in præterita passione Re-
 demptoris nostri, ita illi per fidem in eadem post
 ventura salvati sunt. Illi ergo foris non extra myste-
 rium, sed extra tempus. Unde & in constructione
 tabernaculi, ut columnæ argenteæ interius starent,
 paxilli aerei in circuitu figi per circuitum exterius jus-
 si sunt, in quibus religatum tabernaculum teneretur.
 Columnæ itaque argenteæ interius, paxilli verò
 aerei in circuitu figuntur, atque in ipsis funes li-
 gati sunt, ut tabernaculum fixum maneret: quia vi-
 delicet ut sancti Apostoli in luce sermonis sui solidi
 starent, ut totum tabernaculum, id est, sancta Ec-
 clesiæ in fidei integritate consisteret, tanquam paxilli
 aerei Patres veteris testamenti ac Prophetæ exterius
 fixi sunt, qui verborum suorum funibus prædicato-
 rum mentes in soliditate stringerent, atque in hoc
 Dei paxilli sunt, ut habitaculum in statu fidei liga-
 rent. Extra ergo paxilli sunt, qui ante tempus hujus
 sanctæ Ecclesiæ fuere. Sed tamen ligant eos, qui in
 ipsa sunt: quia cælestia mysteria ventura prædicant,
 hæc postquam ostensa sunt, credibilia omnibus fece-
 runt. Ut ergo intus columnæ immobiles stent, foris
 paxilli funes continent: quia ut sancti Apostoli per-
 fectè incarnationis Dominicæ mysterium crederent,
 illorum prædicatio obtinuit, qui hoc priusquam fieret
 & prædicere potuere. Nec immeritò columnæ
 argenteæ, paxilli verò aerei facti sunt: quia quod
 clarè jam Apostoli prædicant, hoc Prophetæ sub in-
 tellectu mystico obscure locuti sunt. Rectè ergo per
 æris metallum signati sunt, qui clari in suis prædica-
 tionibus non fuere. Sancti verò Apostoli quia Re-
 demptoris nostri mysterio lucem prædicationis ha-
 buerunt, pro argenteis columnis expressi sunt. Et
 notandum quòd argentum sonat & lucet, æs verò
 sonat, & non lucet: quia Prædicatores novi testa-
 menti aperte locuti sunt, quæ etiam monstrate po-
 tuerunt. Prædicatores verò testamenti veteris, quia
 per allegoriarum umbras de cælesti mysterio obscu-
 ra dicta protulere, quasi sine luce sonitum dede-
 runt.

De concor-
dia veteris
novique
testamenti
& patrum
monita per
spiritum.
Homil. 15. in
Ex. ech.
Paulo post
m. d.
Luc. 10.

EGO
IM
m. 3

CAPUT XLVI.

Exod. 28. c. *Faciunt autem superhumerales de auro & hyacintho, ac purpura, coccoque bis tincto & bysso retorta.*

De bona qualitate sacerdotum, eorumque exhibendi operis claritate.

Reg. l. 1. ep. 24. *procul a principio, & longè ante mod.*

Superne vocis imperio in utroque humero sacerdos velamine superhumerali astringitur: ut contra adversa ac prospera, virtutum semper ornamento muniatur, quatenus juxta vocem Pauli: *Per arma justitie à dextris, sinistrisque gradientis*, cum ad sola, quæ interiora sunt, nititur, in nullo delectationis infimæ latere flectatur. Non hanc prospera clevent, nec adversa conturbent, non blanda usque ad voluptatem demulceant, non aspera ad desperationem premant: ut dum nullis passionibus intentionem mentis humiliat, quanta in utroque humero superhumerali pulchritudine tegatur, ostendat. Quod rectè etiam superhumerales ex auro, hyacintho, purpura, bis tincto cocco, & torta fieri bysso præcipitur: ut quanta sacerdos clarescere virtutum diversitate debeat, demonstraretur. In sacerdotis quippe habitu ante omnia aurum fulget, ut in eo intellectus sapientie principaliter emicet. Cui hyacinthus, qui aëreo cæruleo colore resplendet, adjungitur: ut per omne quod intelligendo penetrat, non ad favores infimos, sed ad amorem cælestium surgat; ne, dum in suis incautus laudibus capitur, ipso etiam veritatis intellectu vacuetur. Auro quoque ac hyacintho purpura permiscetur: ut videlicet sacerdotale cor cum summa, quæ prædicat, sperat; in semetipso etiam suggestiones vitiorum reprimat, eisque velut ex regia potestate contradicat: quatenus nobilitatem semper intimæ regenerationis aspiat, & cælestis regni sibi habitum moribus defendat. De hac quippe nobilitate spiritus per Petrum dicitur: *Vos autem genus electum, Regale sacerdotium*. De hac etiam potestate, qua vitia subigimus, Joannis voce roboramur, qui ait: *Quisquis receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri*. Hanc dignitatem fortitudinis Psalmista considerat, dicens: *Mibi autem nimis honorati sunt amici tui Deus, nimis confortatus est principatus eorum*: quia nimirum Sanctorum mens principaliter in summis erigitur, cum exterius perpeti abjecta cernuntur. Auro autem & hyacintho, ac purpura, bis tinctus coccus adjungitur, ut ante interni judicis oculos, omnia virtutum bona ex charitate decorentur, & cuncta quæ coram hominibus rutilant, hæc in conspectu occulti arbitri flamma intimi amoris accendat. Quæ scilicet charitas, quia Deum simul ac proximum diligit, quasi coccus ex duplici tinctura fulgescit. Qui igitur sic ad auctoris speciem anhelat, ut proximorum curam negligat; vel sic proximorum curam exsequitur, ut à divino amore torpescat, (quia unum horum quodlibet negligit) in superhumerali ornamento habere coccum bis tinctum nescit. Sed cum mens ad præcepta charitatis tenditur, restat proculdubio ut per abstinentiam caro maceretur. Unde & bis tincto cocco torta byssus adjungitur. De terra etenim byssus nitenti specie oritur. Et quid per byssum, nisi candens decore munditiæ corporalis castitas designatur? quæ videlicet torta pulchritudini superhumerali innectitur, quia tunc castimonia ad perfectum munditiæ candorem ducitur, cum per abstinentiam caro fatigatur. Cumque inter virtutes ceteras etiam afflictæ carnis meritum proficit, quasi in diversa superhumerali specie byssus torta candescit.

1. Pet. 2.

Joan. 1.

Psal. 138.

CAPUT XLVII.

Rationale quoque judicij facies opere polymito. Exod. 28. c.

Divina voce præcipitur, ut in Aaron pectore rationale judicij virtus ligantibus imprimatur, quatenus sacerdotale cor nequaquam cogitationes fluxæ possideant, sed ratio sola constringat: ne indiscretum quid vel inutile cogitet. Qui est ad exemplum aliis constitutus, ex gravitate vitæ semper debet ostendere, quantum in pectore ratione portet. In quo etiam rationali vigilanter adjungitur, ut duodecim Patriarcharum nomina describantur. Adscriptos etenim patres semper in pectore ferre, est antiquorum vitam sine intermissione cogitare. Nam tunc irreprehensibiliter graditur, cum exemplarum præcedentium indefinenter intuetur, cum sanctorum vestigia sine cessatione considerat, & cogitationes illicitas deprimit, ne extra ordinis limitem operis pedem tendat. Quod bene etiam rationale judicij vocatur: quia debet rector subtili examine bona malaque discernere, & quæ vel quibus, quando vel qualiter congruant, studiosè cogitare; nihilque proprium querere, sed sua commoda propinquorum bona reputare. Unde illic scriptum est: *Pones autem in rationale judicij doctrinam & veritatem, que erunt in pectore Aaron, quando ingrederetur coram Domino, & gestabit judicium filiorum Israel in pectore suo in conspectu Domini semper*. Sacerdotis quippe judicium filiorum Israel in pectore coram Domini conspectu gestare, est subditorum causas pro sola interni judicis intentione discutere: ut nihil se ei humanitatis admisceat, in hoc quid divina positus vice dispensat, ne correctionis studia privatus dolor exasperet. Cumque contra aliena vitia æmulator ostenditur, quæ sua sunt exequatur, ne tranquillitatem judicij, aut latens invidia maculet, aut præceps ira perturbet. Sed dum consideratur terror ejus, qui super omnia præsidet, videlicet judicis intimi, non sine magno regantur timore subiecti.

De promissis sacerdotibus inducitur mysterio, reque exhibenda pulchritudine doctrinæ doctorum sequatur. Cetera patres, 2. c. 1. paulo post princ.

CAPUT XLVIII.

Quod sacerdos cum in tabernaculum ingreditur, duodecim lapides in pectore portare jubetur, sculptis nominibus filiorum Israel. Exod. 28. c.

Cujus per hunc Pontificem, nisi Redemptoris nostri persona figuratur? Quia videlicet semetipsum pro nobis sacrificium offerens Pontifex noster, dum fortes in ipso exordio prædicatores exhibuit, duodecim lapides sub capite in prima sui corporis parte portavit. Sancti itaque Apostoli, & pro prima ostensione ornamenta, lapides sunt in pectore, & pro prima soliditate ædificij in solo fundamenta.

De primorum prædicatorum significacionibus in exp. 8. reb. l. 2. c. 6. paulo post.

CAPUT XLIX.

Deorsum ad pedes tunica per circuitum quasi mala punica facies. Exod. 28. c.

Cum Rector se ad loquendum præparat, sub quantæ cautelæ studio loquatur attendat: ne si inordinatè ad loquendum rapitur, erroris vulnere audientium corda feriantur: Et cum fortasse sapiens videri desiderat, unitatis compagem insipienter tionis mysticæ abscondat. Hinc namque Veritas dicit: *Habete sal in vobis, & pacem habete inter vos*. Per sal quippe verbi sapienna designatur. Qui igitur loqui sapiens

De servanda à doctis carnis concordia per prædicacionem terrium. Marc. 6. Reg. l. 1. ep. 24. in mala.

ter nititur, magnopere metuat, ne ejus eloquio A
audientium unitas confundatur. Hinc Paulus ait:
*Non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad
sobrietatem.* Hinc in sacerdotis veste juxta divinam
vocem, tintinnabilis mala punica conjunguntur.
Quid enim per mala punica nisi fidei unitas desi-
gnatur? Nam sicut in malo punico uno exterius cortice
multa interius grana muniuntur, sic innumeros
sanctæ Ecclesiæ populos unitas fidei contegit, quos
intus diversitas meritorum tenet. Ne igitur rector
ineautus, ad loquendum proruat, hoc, quod jam
præmissimus, per semetipsam discipulis Veritas cla-
mat: *Habete sal in vobis, & pacem habete inter
vos:* ac si figuratè per habitum sacerdotis dicat:
Mala punica tintinnabilis jungite: ut per omne
quod dicitis, provida mente unitatem fidei, & di-
lectionem pacis in vobis, cauta observatione te-
neatis.

CAPUT L.

*Quod divina voce in extremitate tunice
sacerdotis malis punicis tintinnabula
jubentur misceri.*

Moyse præcipitur, ut tabernaculum sacerdos
ingrediens, tintinnabilis ambiatur: ut vide-
licet voces prædicationis habeat, ne superni specu-
latoris judicium ex silentio offendat. Scriptum quip-
pe est: *Audiat sonitus quando ingreditur vel egre-
ditur sanctuarium in conspectu Domini, & non mo-
riatur.* Sacerdos namque ingrediens vel egrediens
moritur, si de eo sonitus non auditur: quia iram
contra se occulti judicis exigit, si sine prædicationis
sonitu incedit. Aptè autem tintinnabula vesti-
mentis illius describuntur inserta. Vestimenta et-
nim sacerdotis, quod aliud, quam recta opera de-
bemus accipere? Propheta attestante, qui ait: *Sa-
cerdotes tui induantur iustitiam.* Vestimentis itaque
illius tintinnabula inhaerent, ut vitæ viam cum lin-
guæ sonitu, ipsa quoque opera sacerdotis clament.

CAPUT LI.

*Sume tibi aromata, & saccen, onycha,
galbanum boni odoris, & thus lucidissi-
mum, equalis ponderis erunt omnia, fa-
ciesque thymiana compositum opere un-
guentarij, mixtum diligenter & pu-
rum.*

Thymiana ex aromatis compositum facimus,
cùm in altari boni operis, virtutum multiplici-
tate redolemus. Quod mixtum & purum sit: quia
quandò virtus virtuti jungitur, tandè incensum bo-
ni operis sincerius exhibetur. Ubi & bene subjungi-
tur: *Cumque in tenuissimum pulverem universa aro-
mata contuderis, ponas ex eo coram testimonij taber-
naculo.* In tenuissimum pulverem aromata universa
conterimus, cùm bona nostra quasi in pila cordis,
occulta discussione tundimus, & si veraciter bona
sint, subtiliter retractamus. Aromata ergo in pulve-
rem redigere, est virtutes recogitando terere, & us-
que ad subtilitatem occulti examinis revocare. Et
notandum quod de eodem pulvere dicitur: *Ponas ex
eo coram testimonij tabernaculo:* Quia tunc nimirum
bona nostra veraciter in conspectu judicis placent,
cùm hæc mens subtilius recogitando conterit, &
quasi de aromatis pulverem reddit, ne grossum,
durumque sit bonum, quod agitur: ne si hoc arcta
retractationis manus non comminuat, odorem de
se subtilius non aspergat.

S. Greg. Tom. III.

CAPUT LII.

*Sedit populus comedere, & bibere, &
surrexerunt ludere.*

Sus, potusque ad lusum impulit, lusus ad ido-
latriam traxit; quia si voracitatis culpa nequa-
quam cautè compescitur, ab iniquitate proclivis
mens incauta devoratur; Salomone attestante, qui
ait: *Qui modica spernit, paulatim decidit.* Si enim
curare parva negligimus, insensibiliter seducti, au-
denter etiam majora perpetravimus.

CAPUT LIII.

Descende, peccavit populus tuus.

Ædificare lectorem valde etiam juxta historiam
potest, si perpendat, quomodo bonis rectori-
bus mixta sit & regendi auctoritas, & benignitas
consolandi. Disciplina enim vel misericordia mul-
tùm destituitur, si una sine altera teneatur. Sed
circa subditos suos inesse Rectori debet, & justè
consulens misericordia, & piè sæviens disciplina.
Intueri namque libet in Moyse pectore misericor-
diam cum severitate sociatam. Videamus amantem
piè, & districtè sævientem. Certè cùm Israëliticus
populus ante Dei oculos pene invenientem contra-
xisset offensam, ita ut ejus Rector audiret: *Descen-
de, peccavit populus tuus:* Ac si ei divina vox dice-
ret: Qui tali peccato lapsus est, jam meus non est:
atque subjungeret: *Dimitte me, ut irascatur furor
meus contra eos, & deleam eos, faciamque te in gen-
tem magnam:* Ille semel & iterum pro populo, cui
præerat, obicem se ad impetum Dei iracentis op-
ponens, ait: *Aut dimitte eis hanc noxam, aut si non
facis, dele me de libro tuo, quem scripsisti.* Pensemus
ergo quibus visceribus eundem populum amavit,
pro cuius vita de libro vitæ deleri se petiit. Sed ta-
men iste, qui tanto ejus amore populi constringi-
tur, contra ejus culpas pensamus, quanto zelo
rectitudinis accendatur. Mox enim ut petitione
prima, culpæ veniam (ne deleterentur) obtinuit, ad
eundem populum veniens ait: *Ponat vir gladium
super femur suum. Ite, & redite de porta usque ad
portam, per medium castrorum, & occidat unusquis-
que fratrem, & proximum, & amicum suum. Ceci-
deruntque in die illo, quasi viginti tria millia homi-
num.* Ecce qui vitam omnium etiam cum sua morte
petiit, paucorum vitam gladio extrinxit. Intus arsit
ignibus amoris, foris accensus est zelo severitatis.
Tanta fuit pietas, ut se pro illis coram Domino mor-
ti offerre non dubitaret. Tanta severitas, ut eos
quos divinitus feriri timuerat, ipse judicij gladio fe-
raret. Sic amavit eos, quibus præfuit, ut pro eis
nec sibi parceret: & tamen delinquentes sic perfectus
est, quos amavit, ut eos etiam Domino parcente
proflerneret. Utrobique legatus fortis, utrobi-
que mediator mirabilis, causam populi apud Deum
precibus, causam Dei apud populum gladius alle-
gavit. Intus amans divinæ iræ supplicando obstitit;
foris sæviens culpam feriendo consumpsit. Succur-
rit citius omnibus offensa morte paucorum. Et id-
circo omnipotens Deus fidelem famulum citius
exaudivit, agentem pro populo: Quia vidit quid
super populum acturus esset ipse pro Deo. In regi-
mine ergo populi utrumque Moyse miscuit: ut ne
disciplina desset misericordiæ, nec misericordiæ
disciplina.

Co ij

Exod. 32. b

De gula
vicio ref-
tringendo.
M. r. l. 10. c.
9. in fine.
Ecc. 19.

Exod. 32. b

Exod. 32. b

Ibidem.

EGO
IM
m. 3

Rom. 11.

Marc. 6.

Exod. 28. e

De exhibe-
da doctori-
bus, prædi-
cationis
instantia.
Reg. l. i. ep.
24. in me-
dio.
Exod. 28.

Mal. 131.

Exod. 30. e

De boni o-
peris exhi-
bitione, per
distinctionem
mentis
custodiam.
In exp. B.
Job. l. i. c. 19.
Paulo ante
finem.

Ibidem.

CAPUT LIY.

Exod. 32. c. *Dimitte me, ut irascatur furor meus contra eos.*

De exting-
guenda di-
vina iras-
cundia.
In expof. B.
Job. 1. g. c. 9.
in princ.
ordine non-
nihil inver-
fo.

OMnes sancti qui iræ Dei obviant, ab ipso accipiunt, ut contra impetum percussiois ejus opponantur: Atque, ut ita dixerim, cum ipso se erigunt contra ipsum, eosque vis divina sibi opponit secum: quia in eo quoddam adversum sævientis iram foris obtinent, intus eos gratia irascentis fovet: & famulantes interiùs levat, quos quasi adversantes exteriùs tolerat. Portat ergo contradictionem deprecantium, quam aspirat, & velut nolenti imponitur, quod ab ipso ut fiat imperatur. Moyfi ergo dicit: *Dimitte me, ut irascatur furor meus contra eos, faciamque te in gentem magnam.* Quid est servo dicere: *Dimitte me, nisi deprecandium præbere?* Ac si ei apertè diceretur: *Pensa quanti apud me valeas, & cognosce, quia obtinere poteris quicquid pro populo exoras.* Sed cum hæc ita sint, nimis legentis animum movet. Quid est quoddam e contra in B. Job historia per eundem sanctum virum dicitur: *Deus, cujus resistere iræ nemo potest.* Mirum valde, quod iræ Dei nullum posse resistere dicatur, cum multos indignationi supernæ animadversionis obviâsse eloquia divina testentur. An non iræ Dei idem Moyse resistit, qui pro cadente populo erectus, ipsum supernæ percussiois impetum, mortis suæ oblatione, restrinxit, dicens: *Dimitte illis hanc noxam, alioquin dele me de libro quem scripsisti?* An non iræ Dei Aaron resistit, cum inter viventes ac mortuos thuribulum sumpsit, atque animadversionis ignem incensu fumo temperavit? An non Phinees iræ Dei resistit, qui luxuriantes cum alienigenis, in ipso coitu trucidans, zelum suum divinæ indignationi obtulit, & furorem gladio placavit? An non David iræ Dei resistit, qui Angelo ferientem se offerens, placationis gratiam, & ante tempus propositum exigit? An non Helias iræ Dei resistit, qui longo jam tempore terra arente, subductas de celo pluvias verbo revocavit? Quomodo igitur divinæ iræ nullum posse resistere dicitur, cum multos sæpe resistisse exemplis existentibus demonstratur? Sed si subtiliter & beati Job eloquia, & illorum facta pensamus; & verum cognoscimus, quia divinæ iræ non resistitur: & verum, quia multi sæpe resistunt. Namque plerique sanctorum iræ Domini, sicut uniuersusque superiùs ordo narratus edocuit, resistere. Resistere autem iræ Dei non potest, cum ejus indignatio se se, ut ita dixerim, medullitus movet. Quæ dum se moverit, hanc oppositio humana non retinet; nec se utiliter cujuslibet deprecatio objicit, cum semel Deus aliquid ab intimis irascendo disponit. Hinc est enim quoddam Moyse, qui reatum totius plebis apud Deum suis precibus terit, dum se obicem obtulit, divinæ iracundiæ vim placavit, ad petram Oreb veniens, & pro aquæ exhibitione diffidens, repromissionis terram ingredi, Domino irascente non potuit. Et sæpe hac dere affligitur, sæpe desiderio se excitante turbatur, & dispositæ ultionis iracundiæ repellere à semetipso non valet, quia hanc, volente Domino, & à populo amovit. Hinc David quia prostrata plebe postmodum Angeli gladium prece compefcuit, priùs plorans, & jejunans nudis pedibus filium fugit: & quousque perpetrati facinoris ultionem ad plenum receperit, iram Dei nequaquam valet per semetipsum temperare. Hinc Elias, ut sicut homo parum aliquid quasi de divina animadversione sentiret: qui verbo celos aperuit, ante indignationem mulieris territus per desertum fugit, & pro semetipso infirmatur in formidine, qui furorem Dei placat aliis per interventionem.

CAPUT LV.

Ponat vir gladium super femur suum: Ite & redite de porta usque ad portam per medium castrorum, & occidat unusquisque fratrem, & amicum, et proximum suum.

Gladium quippe super femur ponere, est prædicationis studium voluptatibus carnis anteferre: ut cum sancta quis studet dicere, curet necesse est illicitas suggestiones edomare. De porta usque ad portam ire, est à vitio usque ad vitium, per quod ad mentem mors ingreditur, increpando discurre. Per medium verò castrorum transire, est tanta aequalitate intra Ecclesiam vivere, ut qui delinquentium culpas redarguit, in nullius se debeat favore declinare. Unde & rectè subjungitur: *Occidat vir fratrem, & amicum, & proximum suum: fratrem scilicet, & amicum, & proximum interficit, qui cum punienda invenit, ab increpationis gladio, nec eis, quos per cognationem diligit, parit.* Si ergo ille Dei dicitur, qui ad feriendam vitia zelo divini amoris excitatur: profectò esse se Dei denegat, qui, in quantum sufficit, increpare vitam carnalium recusat.

CAPUT LVI.

Cum egrederetur Moyses ad tabernaculum, surgebat universa plebs, & stabat unusquisque in ostio papilionis sui: aspiciantque tergum Moysi, donec ingrederetur tentorium: ingresso autem illo tabernaculum fœderis, descendeat columna nubis.

Universis patet quoddam columna nubis stabat ante ostium, loquebaturque Deus cum Moyse cernentibus filiis Israël, cum staret columna ad ostium tabernaculi, stabantque ipsi, & adorabant per fores tabernaculorum suorum. Hebræus populus de Ægyptia servitute liberatus, cum loquente Domino columnam nubis cerneret, unusquisque in tabernaculi sui foribus stabat, & adorabat, de quibus & dicitur: *Cum egrederetur Moyses ad tabernaculum, surgebat universa plebs, & stabat unusquisque in ostio papilionis sui.* Quid est enim populum columnam nubis aspicere, & in tabernaculi sui foribus stare, atque adorare: nisi quoddam humana mens cum superiora illa atque caelestia utcumque in ænigmatate conspiciat, jam claustra habitationis corporeæ per sublevatam cogitationem exit, atque illum humiliter adorat? Cujus est videre substantiam non valet, jam tamen ejus potentiam per illuminationem spiritus miratur. Et cum Moyse tabernaculum ingreditur ejus tergum populus aspiciat, & in papilionis suorum ostiis consistit; quia cum sanctus quisque prædicator alta de Domino loquitur, supernæ habitationis jam utcumque tabernaculum ingreditur. Cujus prædicationis infimi quique est veritatem plenè pensare non possunt, tamen velut terga aspiciunt: quia postrema, quæ prævalent, per intellectum sequuntur. Sed in ipsis quoque minus quæ capere sufficiunt, jam de suis papilionibus quasi exeunt, atque in ostiis stant: quia & habitacula carnis relinquere, & ad illa æterna vitæ gaudia, quæ audiunt, progredi conantur.

CAPUT LVII.

Exod. 33. b Non poteris videre faciem meam. Non enim videbit me homo, & vivet.

De divi- ne scien- tia. In expof. B. Job. l. 18. c. 28 paulo post princ. 1. Ioh. 4. Gen. 32. Ibid. Ifaia 6. Reg. 12. Ioh. 6. f. Ibid. Hvic Dominicæ sententia, quæ ad Moysen dicitur: Non enim videbit me homo, & vivet, Joannem audi concordantem, qui ait: Deum nemo vidit unquam. Sed testamenti veteris patres intueor, quorum multos, teste ipsa sacra lectionis historia, Deum vidisse cognosco. Vidit quippe Jacob Deum, qui ait: Vidi Dominum facie ad faciem, & salvâ facta est anima mea. Vidit Moyses Dominum, de quo scriptum est: Loquebatur Dominus ad Moysen facie ad faciem, sicut loqui solet homo ad amicum suum. Vidit Job Deum, qui dicit: Auditui auris audivi te, nunc autem oculus meus videt te. Vidit Isaias Dominum, qui ait: Anno, quo mortuus est rex Ozias, vidi Dominum sedentem super solium excelsum & elevatum. Vidit Michæas Dominum, qui dicit: Vidi Dominum sedentem super solium suum, & omnem exercitum cali assistentem ei à dextris, & à sinistris. Quid est ergo quòd tot testamenti veteris patres Dominum se vidisse testati sunt, & tamen ipse dicit: Non enim videbit me homo, & vivet. Et Joannes ait: Deum nemo vidit unquam: nisi hoc quod patenter datur intelligi: quia quamdiu hic mortaliter vivitur, videri per quasdam imagines Deus potest, sed per ipsam naturæ suæ speciem non potest: ut anima gratia spiritus afflata, per figuras quasdam Deum videat, sed ad ipsam vim ejus essentia non pertingat: Hinc est enim quòd Jacob, qui Deum se vidisse testatur, hunc non nisi in Angelo vidit. Hinc est quòd Moyses, qui cum Deo facie ad faciem loquitur, sicut loqui solet homo ad amicum suum: ei inter ipsa verba suæ locutionis dicit: Si inveniri gratiam in conspectu tuo, ostende mihi te ipsum manifeste, ut videam te. Certè enim si Deus non erat, cum quo loquebatur, Ostende mihi Deum, diceret, & non, Ostende te ipsum. Si autem Deus erat cum quo facie ad faciem loquebatur, cur petebat videre quem videbat? Sed ex hac ejus petitione colligitur: quia eum sciebat per incircumscriptam naturæ suæ claritatem cernere, quem jam cæperat per quasdam imagines videre: ut sic superna essentia mentis ejus oculis adesset: quatenus ejus ad æternitatis visionem nulla imago creata temporaliter interesset. Et viderunt ergo patres testamenti veteris Dominum, & tamen juxta Joannis vocem: Deum nemo vidit unquam: Et juxta ejusdem Domini, vocem, Nemo Deum vidit, & vixit: quia in hac mortali carne consistentibus, & videri potuit per quasdam circumscripitas imagines: & videri non potest per incircumscriptum lumen æternitatis. Sin verò quibusdam potest in hac adhuc corruptibili carne viventibus, sed tamen inæstimabili virtute crescentibus, quodam contemplationis acumine aeterna Dei claritas videri, hoc quoque ejusdem veritatis sententia non abhorret, qua dicitur: Non enim videbit me homo & vivet: quoniam quisquis sapientiam, qua Dei est, videt: huic vitæ funditus moritur, nec jam ejus amore tenetur. Nullus quippe eam vidit, qui adhuc carnaliter vivit: quia nemo potest amplecti Deum simul & sæculum. Quoniam enim Deum videt, eo ipse moritur, quo vel intentione cordis, vel effectu operis ab hujus vitæ delectationibus tota mente separatur. Nemo ergo Deum vidit & vixit: ac si apertè diceretur: nullus unquam Deum spiritualiter vidit, & mundo carnaliter vivit. Sciendum verò est quòd fuisse nonnulli, qui Deum dicerent etiam in illa regione beatitudinis, in claritate quidem sua conspici, sed in natura minime videri: quos nimirum minor inquisitionis subtilitas sefellit. Neque enim illi simpliciter & incommutabili essentia aliud claritas, aliud na-

tura: sed ipsa ei natura sua claritas; ipsa claritas natura est. Quia etenim suis dilectoribus hæc Dei sapientia se quandoque ostenderet, ipse pollicetur, dicens: Qui diligit me, diligetur à Patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo me ipsum illi. Ac si patenter dicat: Qui in vestra me cernitis, restat ut in mea me natura videatis. Hinc rursum ait: Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Hinc Paulus dicit: Nunc videmus per speculum in enigmate, tunc autem facie ad faciem: Nunc cognosco ex parte, tunc cognoscam sicut & cognitus sum. Sed quia de Deo per primum Ecclesiæ prædicatorem dicitur: In quem desiderant Angeli prospicere: sunt nonnulli qui nequaquam Deum videre, vel Angelos suspicantur. Et tamen dictum per Veritatis sententiam scimus: Angeli eorum in calis semper vident faciem Patris mei, qui in calis est. Nunquid ergo aliud veritas, aliud prædicator infonat veritatis? Sed si sententia utraque confertur, quia sibi nequaquam dispar sit, agnoscitur. Deum quippe Angeli & vident, & videre desiderant, & intueri sciunt, & intuentur. Si enim sic videre desiderant, ut effectu sui desiderij minime perfruantur, desiderium sine fructu anxietatem habet, & anxietas pœnam. Beati verò Angeli ab omni pœna anxietatis longè sunt: quia nunquam simul pœna, & beatitudo conveniunt. Rursum cum eos dicimus Dei visione satiari, quia & Psalmista ait: Satiabor dum manifestabitur gloria tua; considerandum nobis est, quoniam satietatem solet fastidium subsequi. Ut ergo rectè sibi utraque conveniant, dicat veritas: Quia semper vident: dicat prædicator egregius, qui semper videre desiderant. Ne enim sit in desiderio anxietas, desiderantes fatiantur: ne autem sit in satietate fastidium, satiati desiderant. Et desiderant igitur sine labore; quia desiderium satietas comitatur: Et fatiantur sine fastidio; quia ipsa satietas ex desiderio semper accenditur. Sic quoque & nos erimus, quando ad ipsum fontem vitæ venerimus. Erit nobis delectabiliter impressa sitis simul atque satietas. Sed longè abest à siti necessitas; longè à satietate fastidium: Quia & sitientes satiabimur, & satiati sitiemus. Videbimus igitur Deum ipsum, quod erit præmium laboris nostri, ut post mortalitatis hujus tenebras, accensa ejus luce gaudeamus.

CAPUT LVIII.

Est locus apud me, & stabis super petram. Exod. 33. b Cumque transibit gloria mea, ponam te in foramine petra. Et paulò post: Tollam manum meam, & videbis posteriora mea.

Per locum Ecclesiæ, per petram Dominus, per Moysen verò multitudo est plebis Israëliticæ figurata, quæ Domino in terra prædicante non credidit. Ipsa ergo in petra stetit terga Domini transeuntis aspiciens: Quia videlicet post passionem ascensionemque Dominicam, intra Ecclesiam deducta, fidem Christi percipere meruit: & ejus præsentiam non vidit, ejus posteriora agnovit.

CAPUT LIX.

Item unde supra.

Via ex sola Ecclesia Catholica veritas conspicitur, apud se esse locum Dominus præhibet, de quo videatur. In petra Moyses ponitur, ut Dei faciem contempletur: quia nisi quis fidei soliditatem tenuerit, divinam præsentiam non agnoscit. De qua soliditate Dominus dicit: Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Sola quippe est, per quam fa-

EGO
IM
m.3

crificium Dominus libenter accipiat, sola quæ pro errantibus fiducialiter intercedat. Unde etiam de agni hostia Dominus præcepit, dicens: *In una domo comedetur, nec offeretis de carnibus ejus foras.* In una namque domo agnus comeditur: quia in una Catholica Ecclesia, vera hostia Redemptoris immolatur. De cujus carnibus divina lex offerri foras prohibet, quia dari sanctum canibus vetat. Sola est, in qua opus bonum fructuosè peragitur. Unde & mercedem denarij non nisi qui intra vineam laboraverant, acceperunt. Sola est quæ intra se positas valida charitatis compage custodivit. Unde & aqua diluvij arcam quidem ad sublimiora sustulit: omnes autem quos extra arcam invenit, extinxit.

CAPUT LX.

Qui reddis iniquitatem patrum filiis ac nepotibus, in tertiam & quartam progeniem.

Ezech. 18. Quomodo iniquitas parentum puniatur in posteris. In expof. B. Job. 1. 15. c. 31 in princ.

Cum scriptum sit: *Quid est quòd inter vos parabolam vertitis in proverbium istud in terra Israel, dicentes: Patres comederunt uvam acerbam, & dentes filiorum obduperunt? Vivo ego dicit Dominus Deus, si erit vobis ultra parabola hac in proverbium in Israel. Ecce omnes anime meæ sunt: ut anima patris, ita & anima filij mea est. Anima que peccaverit ipsa morietur: Quid est quòd nunc per Moysen Domino dicitur: *Qui reddis iniquitatem patrum in filios ac nepotes?* Sed in utraque hac sententia, dum dissimilis sensus invenitur, auditoris animus, ut discretionis viam subtiliter requirat, instruitur. Peccatum quippe originale à parentibus trahimus: & nisi per gratiam baptismatis solvamur, etiam parentum peccata portamus: quia unum adhuc videlicet cum illis sumus. Reddet ergo iniquitatem patrum in filios, dum pro culpa parentis, ex originali peccato anima polluitur proles. Et rursum non reddit iniquitatem patrum in filios: quia cum ab originali culpa per baptismum liberamur, non jam parentum culpa, sed quas ipsi committimus, habemus. Quod tamen intelligi etiam aliter potest: quia quisquis pravi parentis iniquitatem imitatur, etiam ex ejus delicto constringitur. Quisquis autem parentis iniquitatem non imitatur, nequaquam delicto illius gravatur. Unde fit ut iniquus filius iniqui patris, non solum sua, quæ attulit, sed etiam patris peccata persolvat: cum vitiiis patris, quibus iratum dominum non ignorat, etiam suam adhuc malitiam adungere non formidat. Et justum est, ut qui sub districto iudice vias parentis iniqui non timet imitari, cogatur in vita præsentis etiam culpas parentis iniqui persolvere. Unde & illic dictum est: *Anima patris mea est, &c. Anima que peccaverit, ipsa morietur:* quia in carne nonnunquam filij etiam ex patris peccato perimuntur. Deleto autem originali peccato, ex parentum nequitia, in anima non tenentur. Quid enim est, quòd parvuli plerumque à dæmonibus arripiuntur: nisi quòd caro filij ex patris pœna muldatur? In semetipso enim percutitur pater iniquus, & percussio vim sentire contemnit. Plerumque percutitur in filiis, ut acriter uratur, & dolor patris carni filiorum redditur. Quatenus per filiorum pœnas mens patris iniqua puniatur. Cum verò non parvuli, sed jam provectiores filij ex parentum culpa feriuntur: quid aliud apertè datur intelligi, nisi quòd illorum etiam pœnas luunt, quorum facta sequuti sunt? Unde & rectè dicitur: *Ufque ad tertiam & quartam progeniem.* Quia enim usque ad tertiam & quartam progeniem, eam quam imitantur, filij parentum vitam possunt videre, usque ad eos ultio extenditur, qui viderunt quòd malè sequerentur:*

CAPUT LXI.

Quidquid in cultum tabernaculi, & ad vestes sanctas necessarium erat, viri cum mulieribus tribuerunt: Armillas, & in aures, annulos, & dextralia. Omne vas aureum in donaria Domini separatim est, si quis habuit hyacinthum, purpuram, coccum bis tinctum, byssum, & pilos caprarum.

In ornamento tabernaculi viri dona cum mulieribus offerunt: quia in explendo cultus sanctæ Ecclesiæ, & fortium facta sublimia, & infirmorum opera extrema numerantur. Quid autem per armillas, quæ lacertos astringunt, nisi præpositorum validè laborantium opera demonstrantur? Et quid per in aures, nisi subditorum obedientia exprimitur? Quid per annulos, nisi signaculum præceptorum Dei? Plerumque enim magistri signant, quid ab auditoribus capi non posse considerant. Et quid per dextralia, nisi primæ operationis ornamenta memorantur? Quid per vas aureum in donaria Domini separatim, nisi divinitatis intelligentia accipitur? Quæ tantò ab inferiorum amore disjungitur, quantò ad sola, quæ æterna sunt, amando sublevatur. Quid per hyacinthum, nisi spes cælestium? Quid per purpuram, nisi error ac tolerantia passionum, amore regni perpetui exhibitæ? Et quid per bis tinctum coccum, nisi charitas demonstratur, quæ pro perfectione bis tingitur: quia Dei & proximi dilectione decoratur? Quid per byssum, nisi immaculata carnis incorruptio? Et quid per pilos caprarum, ex quibus ciliciorum asperitas textitur, nisi dura penitentium afflictio designatur? Dum igitur alij per armillas & annulos fortes magistrum exercent: alij per in aures, & dextralia devotam obedientiam, rectamque operationem exhibent: alij per separatim vas aureum præclaram subtilioremque Dei intelligentiam tenent: alij per hyacinthum, purpuram, & coccum, audita cælestia sperare, credere, amare summum bonum charitatis in corde retinere non desunt, etiam quæ adhuc subtiliori intellectu minime cognoscunt, à Domino expetunt promereri. Alij per byssum incorruptionem carnis offerunt. Alij per caprarum pilos deplorant asperè, quod libenter commiserunt. Quasi ex uno figmento opificis coadunata donorum ministeria, in tabernaculum Domini, hoc est, in sanctam Ecclesiam, prout ipse dederit, proferuntur.

CAPUT LXII.

Fecit & labrum æneum cum base sua, de speculis mulierum, quæ excubabant in ostio tabernaculi.

Labrum æneum Moyses ponit, in quo Sacerdotes lavari debeant, & Sancta Sanctorum ingredi: quia lex Dei prius nos lavari per compunctionem præcipit, ut nostra immunditia ad penetrandam secretorum Dei munditiam non sit indigna. Quod bene labrum de speculis mulierum perhibet factum, quæ ad tabernaculi ostium indifinenter excubabant. Specula quippe sunt præcepta Dei, in quibus sanctæ animæ semper aspiciunt, & quæ in eis sunt scditatis macula, deprehendunt. Cogitationum vitia corrigunt, & quasi renitentes vultus velut ex reddita imagine componunt: quia dum præceptis Dominicis solerter intendunt, in eis proculdubio vel quid in se cælesti viro placeat vel quid displiceat, agnoscunt. Quæ quamdiu in hac vita sunt, æternum tabernaculum ingredi nequaquam possunt. Sed tamen ad ostium tabernaculi mulieres excubant: quia sanctæ

animæ etiam cum infirmitate adhuc carnis gravantur, amore tamen continuo ingressum æterni introitus observant. Moyses ergo labrum Sacerdotibus de speculis mulierum fecit: quia lex Dei lavacrum compunctionis peccatorum nostrorum maculis exhibet, dum ea per quæ sanctæ animæ superno sponso placuerunt, intuenda nobis cælestia præcepta præbent. Quibus si diligenter intendimus, internæ nostræ imaginis maculas videmus. Videntes autem maculas, in pœnitentiæ dolore compungimur. Compuncti verò quasi in labro de speculis mulierum lavamur. Tunc ergo de nobis verè compungimur, si studiosè patrum præcedentium facta pensamus, ut ex conspecta illorum gloria, in nostris nobis oculis nostra vita fordescat. Tunc verè compungimur, cum præcepta Dei studiosè persecutamur, & per hæc proficere ipsi contendimus, per quæ jam profecisse novimus, quos veneramus.

Finis Libri Exodi.

CAPITVLA LIBRI LEVITICI.

1. *Subtracta pelle hostiæ, artus in frustra concidant Levitici.*
2. *De prolato juramento, & per oblivionem omisso.*
3. *De turture vel columba, ut retorqueatur caput ejus ad pennulas, ita ut corpori caput inhereat, &c.*
4. *Item unde supra.*
5. *Ignis in altari semper ardebit, quem nutrit sacerdos subjiciens manè ligna per singulos dies, &c.*
6. *Quod offerri per legem similia in sacrificium jubetur.*
7. *Quod cauda hostiæ in sacrificium jubetur offerri.*
8. *Quod sacerdos ex sacrificio dextrum arum jubetur accipere.*
9. *Quod pisces, qui pinnulas non habent, comedi prohibentur. Et quod qui pinnulas habent salus dare, etiam super aquam solent.*
10. *Item unde supra.*
11. *Quod si ultra apparuerit in his locis, quæ prius immacolata erant, lepra volatilis & vaga, debet igni comburi.*
12. *Vir, qui fluxum seminis patitur, immunus erit.*
13. *Non maledices surdo, nec coram cæco ponas offendiculum.*
14. *Quando ingressi fueritis terram, quam ego daturus sum vobis, & plantaveritis in ea ligna pomifera, auferetis præputia eorum, &c.*
15. *Loquere ad Aaron: Homo de semine tuo, qui habuerit maculam, non offeret panes Deo suo, nec accedet ad ministerium ejus, &c.*

INCIPIT EXPOSITIO SUPER LEVITICUM.

CAPUT I.

Detracta pelle hostiæ, artus in frustra concidant. Et subjiciant in altari ignem, struunt lignorum ante composita: et membra quæ cæsa sunt de super ordinantes, caput videlicet, et cuncta quæ adherent jecori, intestinis, et pedibus loris aqua.

PELLEM hostiæ subtrahimus, cum a mentis nostræ oculis superficiem virtutis amovemus. Cujus artus in frustra concidimus, cum distinguentes subtiliter ejus intima, membratimque cogitamus. Curandum ergo est, ne cum mala vincimus, bonis lascivientibus supplantemur, ne fortasse fluxa prodeant, ne incircumspecta capiantur, ne per errorum viam deserant, ne per lassitudinem fracta, antea laboris meritum perdant. In cunctis enim vigilanter debet se mens circumspicere, atque in ipsa circumspectionis suæ providentiâ perseverare. Sed inter hæc sciendum est, quod idcirco nonnunquam impulsu illicitæ cogitationis affligimur: quia in quibdam terrenæ conversationis actibus, quamvis licitis, libenter occupamur. Cumque vel in minimis terrena actio per desiderium tangitur, crescente contra nos antiqui hostis fortitudine mens nostra non minima importunitate tentationis inquinatur. Unde & Sacerdos legis membra hostiæ per frustra concisa: caput atque ea, quæ circa jecur sunt, jubetur ignibus cremare: pedes verò atque intestina hostiæ prius aqua diluere. Nos quippe ipsos sacrificium Deo offerimus, cum vitam nostram cultui divino dedicamus. Qui membra hostiæ per frustra concisa super ignem ponimus, cum vitæ nostræ opera, virtutibus distinguentes immolamus, Caput, atque ea, quæ juxta jecur continentur, incendimus: cum in sensu nostro, quo omne corpus regitur, atque in occultis desideriiis flammâ divini amoris ardemus. Et tamen præcipitur ut pedes atque intestina hostiæ laventur. Pedibus enim terra tangitur: Intestinis verò stercorea gestantur: quia plerumque jam ex desiderio in æternitatem succendimur, jam toto devotionis sensu ad appetitum nostræ mortificationis inhiamus. Sed quia adhuc terrenum præ infirmitate aliquid agimus, nonnulla etiam, quæ jam subegimus, illicita in corde toleramus. Cumque cogitationes nostras immunda tentatio inquinat, quid aliud quam intestina hostiæ sterces portant? Sed ut comburi debeant, laventur: quia nimirum necesse est, ut immundas cogitationes timoris fletus diluat, quas in acceptione sacrificij supernus amor incendat. Et quidquid mens vel de experto certamine, vel de conversationis pristinæ memoria patitur, lavetur; ut tantò suavius in conspectu sui spectatoris ardeat, quantò cum ei adfiteri cœpit, nil terrenum secum, nil lubricum in ara suæ orationis imponat.

CAPUT II.

De prolato juramento, et per oblivionem omisso per Moysen dicitur: Offerat agrum de gregibus, sive capram, orabitque pro eo sacerdos, et pro peccato ejus. Sin autem non potuerit offerre pecus, offerat duos turtures, vel duos pullos columbarum.

